

הודעה מטעם הועדה:

1
2 מן התמליל המתפרסם בזה הוצאו אמירות בעניינים שגילויים אסור.
3 כתוצאה מכך עלולה להיווצר, בנושאים שונים, תמונה מטעה או לא
4 מלאה, שאינה תואמת את מלוא העובדות ופוגעת בשלמות הדברים.

הוועדה לבדיקת המערכה בלבנון 2006**ישיבת יום 15 בנובמבר 2006****משתתפים:** כב' השופט בדימוס ד"ר אליהו וינוגרד – יו"ר הוועדה

19 פרופ' יחזקאל דרור - חבר הוועדה

20 פרופ' רות גביזון - חברת הוועדה

21 אלוף(מיל) מנחם עינן - חבר הוועדה

22 אלוף (מיל) ד"ר חיים נדל - חבר הוועדה

26 **העדים:** פרופ' אסא כשר

1 כב' השופט: פרופ' אסא כשר, תודה רבה שנענית לבקשתנו לבוא לכאן.

2 אתה ראש הקתדרה לאתיקה מקצועית ולפילוסופיה של

3 הפרקטיקה באוניברסיטת תל אביב. בין שאר החיבורים

4 שחיברת, חיברת על הקוד האתי של צה"ל, אתיקה צבאית וזה

5 הנושא שאנחנו רוצים לשוחח הבוקר עליו. במערך לבנון, גם

6 הממשלה וגם ההנחיות לצבא היו להימנעות ככל האפשר

7 מפגיעה באזרחים. התעוררה כך למשל בעיה בבניינים שבהם

8 גרים אזרחים לבנונים ושבאותו בניין בחלק התחתון של

9 הבניין מצויים טילים. השאלה היתה, איך פוגעים בטילים בלי

10 לפגוע באזרחים ומה קורה עם הנושא הזה. היו גם טענות

11 במהלך הלחימה, שחי"א הפעיל עודף כוח בפעולות שלו. שאלה

12 שמתעוררת גם, יחידה צבאית נכנסת לכפר, האם נכון הוא

13 לפנות או לסלק את התושבים מראש, כדי למנוע פגיעה

14 אפשרית בחיילים. כל השאלה היא ההבדל בין מלחמה של

15 צבא מול צבא, לעומת צבא מול ארגון גרילה וארגון טרור.

16 אלה והשאלות האחרות שאתה מוצא לנכון בתחומים האלה.

17 תודה רבה שנתת לי הזדמנות להופיע בפניכם. אני הכנתי

18 דברים גם על מה שעכשיו השופט וינוגרד מזכיר בתחום ערך

19 טוהר הנשק, אבל גם בקצרה על מסגרת יותר רחבה וחלקים

20 אחרים שלה. אני מבקש להגיד כמה דברים על העיסוק של

21 צה"ל בערכים ונורמות באופן כללי, ועל ארבעה ערכים חשבתי

22 שהייתי רוצה לדבר בקיצור.

23 אחד מהם הוא אכן ערך טוהר הנשק, אבל אחרים הם ערך

24 המקצועיות וערך חיי אדם וערך האחריות. אני רוצה להקדים

25 בשתי מילים את נקודת המבט שלי, אני מסוף שנות השבעים

26 מלמד במכללות השונות של צה"ל, המכללה לביטחון לאומי,

27 המכללה לפיקוד ומטה, ומשעה שנוצרה המכללה לפיקוד

1 טקטי, גם בה, הייתי במרכז התהליך של גיבוש הקוד האתי,
 2 כתבתי את הספר "אתיקה צבאית" שאני אשאר לכם, ויש לי
 3 מעורבות מגוונת בהיבטים שונים של חיי הצבא, ועד היום אני
 4 משרת במילואים במחלקת נפגעים.
 5 בתחום האקדמי, כפי שהזכרת, אני מופקד על הקתדרה
 6 לאתיקה מקצועית, אני חבר מייסד של העיתון הבין לאומי
 7 לאתיקה צבאית ואני משתתף בכינוסים ובהרצאות בצבאות
 8 עולם כל הזמן בשאלות של טוהר הנשק ושאלות אחרות.
 9 בקיצור נמרץ על העיסוק של צה"ל בערכים ובנורמות, אני
 10 רוצה לומר שלושה דברים. בעולם האתיקה בעולם כולו
 11 במקצועות השונים, בארגונים השונים, אנחנו מכירים את
 12 התפישה של תוכנית אתיקה אפקטיבית, שזה כולל גיבוש קוד,
 13 אבל זה כולל אח"כ מערכת סדורה של הטמעת הקוד ובקרה
 14 על מידת הטמעתו. אנחנו לא מסתפקים בפוסטר שתלוי על
 15 הקיר וכתובות עליו הנורמות המרכזיות של הארגון, אלא
 16 אנחנו רוצים בתוך הארגון מערכת שלמה שדואגת לכך
 17 שהנורמות האלה יוטמעו.
 18 בצה"ל בהתחלת שנות התשעים היה תהליך של גיבוש הקוד
 19 שזה תמיד צעד ראשון בתוכנית אתיקה אפקטיבית ומ-95 עד
 20 שנת 2000 היתה הטמעה חופשית ויא-יא שהיה ראש אכ"א
 21 בזמן שאני התעסקתי בקוד האתי, קרא לזה הנחתה רכה, של
 22 הקוד האתי שיהיה בצה"ל, זה מבוזר, זה ללא תוכנית, זה
 23 ללא בקרה תקופתית, מפקד הישר בעיניו יעשה. זאת היתה
 24 התפישה. ב-2000 התעסקו שוב בטקסט ושינו אותו קצת, בין
 25 השאר השמיטו ממנו את כללי היסוד, והמשיכו שוב ללא
 26 תוכנית הטמעה מרכזית. זה שזה ללא תוכנית הטמעה
 27 מרכזית, זה לא אומר שאף אחד לא עושה עם זה כלום, בעיקר

מערכת ההדרכה וההכשרה מתעסקת בתכנים האלה, מפני	1
שהיא נותנת למדריכים למפקדים המדריכים כלי בשביל לדבר	2
על הערכים ועל הנורמות.	3
טענה שנייה היא, שבמערכת המכללות שאותה אני מכיר לפני	4
ולפנים, מתכונת העיסוק בערכים ובנורמות היא לפי טעמים	5
של מפקדים מתחלפים. יכול להיות מפקד שזה ממש בבת העין	6
של העניין שלו, והוא מתעסק בזה והופך את זה לנושא מוביל	7
במכללה, זה קרה במכללה לפיקוד ומטה לפני כמה קדנציות	8
ויכול להיות שמפקד ייתן לזה להתגלגל מעצמו בתוך מערכת	9
השעורים, ויכול להיות שמפקד יזיז את זה הצדה. אין חובה	10
ארגונית, אין זיכרון ארגוני, אין התעסקות קבועה, והכל יכול	11
להשתנות כשבא מפקד חדש. גם אין מדרג עיסוקים בתחום	12
הזה, אי אפשר לומר שבהתחלה אתה מגיע למכללה לפיקוד	13
טקטי ואז אחרי כמה שנים למכללה לפיקוד ומטה ואחרי כמה	14
שנים למכללה לביטחון לאומי, בכל מקום תשמע את זה ברמה	15
אחרת, תתעסק בזה ברמה אחרת, מפני שלא כולם עוברים את	16
המסלול הזה. בכל מקום שאני מגיע אליו, יש אנשים שזו להם	17
הפעם הראשונה שהם מתעסקים בזה, כולל במכללה לביטחון	18
לאומי, שהחניכים שם הם כבר סגני אלופים ואלופי משנה,	19
והמקבילים שלהם בשב"כ, במוסד ובמשטרה.	20
לכן, מכיוון שכל פעם יש הרבה אנשים חדשים, קשה גם ליצור	21
את המדרג הזה, ולכן קשה להגיע לרמות עמוקות. זה בניגוד	22
למתרחש בכל מכללה צבאית בעולם שאני מכיר. אני הייתי	23
בהרבה מכללות צבאיות, בהרבה צבאות, באירופה, בקנדה,	24
בארה"ב, ושם יש מדרג ושם יש התעסקות קבועה, ויש תוכנית	25
לימודים מסודרת בתחום הזה. יש אפילו יחידות שלמות	26
ולפעמים גדולות שעוסקות ומופקדות על התחום הזה. למשל,	27

1 בדוגמא מופתית היא גרמניה, שבה יש יחידה, הנקראת
 2 "אינר אפירונג" זה משמעת פנימית. אבל יש שם יחידה
 3 בפיקודו של תת אלוף שמתעסקת בהטמעת הערכים והנורמות
 4 בערכי הצבא הגרמני של ימינו.
 5 טענה שלישית שאני רוצה לטעון בהקשר הזה, הניסיון
 6 המצטבר שלי בהמוני ההרצאות המזדמנות ובצורה מרוכזת
 7 במכללות, היא שהמפקדים מזדהים עם רוח צה"ל. אני לא
 8 נתקל בהסתייגות מן הערכים, אני לא נתקל בהסתייגות מן
 9 הנורמות. להיפך, אפשר להיתקל ברמה השטחית בהזדהות
 10 אתם ובניתוח אירועים על פיהם. אבל צריך לומר, שזה מלווה
 11 ברמה נמוכה של הבנה. מכיוון שאין מדרג, מכיוון שאין
 12 התעסקות קבועה, יש התעסקות שטחית בתחומים האלה,
 13 ולפעמים אתה רואה שזה מס שפתיים, לפעמים זו הבנה קצת
 14 יותר טובה, אבל אין רמה כללית משביעת רצון של ערכים ושל
 15 הנורמות.
 16 בהכללה אני יכול לומר, שיש כאן קשיים מהותיים במעבר
 17 מהרעיון לביצוע ההמוני. יש לנו קוד אתי שגובש במשך שלוש
 18 שנים באמצעות המטה הכללי, הרמטכ"ל ואחרים, שהגיע
 19 הזמן להטמיע אותו ברחבי הצבא, הופיעו קשיים מהותיים
 20 וזה לא נעשה בצורה המתקבלת על הדעת. יש גם חופש פעולה
 21 רחב של מפקד. מפקד מכללה נכנס ומנהיג תוכנית לימודים
 22 חדשה, יש לו יחס משלו לכל מיני נדבכים יסודיים. זה לא
 23 מבטיח איכות. חופש הפעולה הרחב של המפקדים אמור
 24 להעביר מחשבה רעננה ודינמיות והתקדמות מתמדת, אבל זה
 25 גם מביא לירידות אפשריות באיכות. זה ברמה הכללית של
 26 הרקע, של העיסוק של צה"ל בערכים ובנורמות.

1 אני רוצה לומר כמה דברים על ערך המקצועיות שנוגע גם
2 לתחום של הערכים והנורמות, שגוף מקצועי כמו צבא מתעסק
3 גם בערכים ובנורמות שלו בצורה מקצועית ולא רק בתחומים
4 שונים של החיילות. גם כאן אני רוצה לטעון כמה טענות,
5 מספר קצר של טענות. ובקיצור.
6 טענה ראשונה אני חושב שתפישה מקובלת במכללות, בזרוע
7 היבשה ובמקומות אחרים שהיתה לי הזדמנות לראות איך הם
8 עובדים בעניין הזה, רואה במקצועיות משהו שאני כתבתי
9 עליו מזמן, מה שמורכב מחמישה מרכיבים, ידע, מיומנות,
10 התעדכנות מתמדת, הבנה ואתיקה, ורואה את הלחימה ואת
11 הפיקוד כמקצועות. כלומר, בכל תחומי הלחימה, כל תחומי
12 הפיקוד צריכים לשקף את הקומבינציה הזאת של ידע בסיסי
13 שעל הרקע שלו פועלים מיומנות שיטתית שאפשר להפעיל
14 אותה ולבצע באמצעותה את המשימות, חובה מתמדת
15 להתעדכן בתחומים של הידע והמיומנות, הבנה שאנשים
16 מבינים מה שהם עושים, שהם לא רק מבצעים תרגולות, הם
17 גם מבינים למה אלה התרגולות, למה כך צריכה להיות
18 התרגולת ולא אחרת, מה שמאפשר להם להימנע מטעויות וגם
19 לאלתר במקום שבו נכון לאלתר. ואתיקה שגם היא הבנה,
20 היא הבנה גלובלית של הארגון, רוחו, מהותו, תפקידו
21 וייעודו.
22 אני מרוצה מזה שבמקומות שבהם אני נתקל בצורך לעסוק
23 במקצועיות, התפישה התיאורטית של המקצועיות היא תפישה
24 נכונה. ויש כמה מסקנות שאני רוצה להסיק מזה, ובאמצעותן
25 להצביע על הדברים הטעונים שיפור. ידע שאמור להיות
26 ללוחם, שאמור להיות למפקד, הידע בא מסודר באיזה מערכת
27 מושגית. ידע זה לא קטלוג של פרטים, ידע זה תפישה, וידע

מעודכן בא במסגרות של תפישות מעודכנות והתפישות	1
המעודכנות האלה, מתפתחות בצבאות העולם, מתפתחות	2
אצלנו וצריך להכיר בכך שכל 10-15 שנים אנחנו יכולים	3
למצוא את עצמנו בתפישות שונות באופן משמעותי מתפישות	4
קודמות.	5
הטרוניות שאני קורא בתקשורת כנגד השפה החדשה שהנהיגו	6
מפקדים היא בעיניי, הטרוניה הזאת היא בעיניי אנטי	7
מקצועית. מפני שמטבע הדברים, אחרי תקופות מסוימות	8
מרעננים, מחדשים ומפתחים ומקדמים ומחליפים את	9
התפישות ומעדכנים אותן כראוי, ולכן מופיעים ביטויים שלא	10
שיערו אבותינו.	11
את הביטוי "עצימות נמוכה" לא המציא מפקד אוגדה 91.	12
הביטוי עצימות נמוכה נולד בארה"ב, המקבילה האנגלית שלו,	13
כדי ליצור את המערכת המושגית שמאפשרת לנו להבחין בין	14
לחימה מול צבא סדיר עם אוגדות משוריינות וכיו"ב לעומת	15
לחימה בקבוצות קטנות של אנשים, בתנאי טרור, בתנאי	16
גרילה. עצימות נמוכה זה ביטוי מקצועי, חתימה נמוכה זה	17
ביטוי מקצועי, הוגעה זה ביטוי מקצועי – יש לנו חבילות	18
שלמות של ביטויים מקצועיים שעומדות עליהן תפישות	19
מקצועיות שהן מעודכנות.	20
אתה מלמד על פי זה גם באוניברסיטה.	ח. נדל : 21
כן, בוודאי. אי אפשר בימינו לדבר ברצינות על אתיקה צבאית	א. כשר : 22
בלי לדבר על עצימות נמוכה. יש הבדל בין לחימה בארגון	23
טרור ללחימה באוגדה משוריינת, אלה שני דברים לגמרי	24
שונים, ואנחנו יודעים מה המשמעות של חתימה נמוכה, כאשר	25
מדובר על מאבק בארגוני גרילה, ואנחנו יודעים את זה מימי	26

מלחמת העולם השנייה, ואולי מאסיה או בריטניה באסיה עוד	1
קודם.	2
זה יכול להיות בספרד.	3
א. כשר:	4
בבקשה, או.קי. אנחנו חייבים להשתמש בתפישות מתעדכנות.	5
אני חושב שלכן הטענות האלה נגד שפה חדשה הן לא טענות	6
נגד שפה חדשה, הם סימנים שוב, לבעיות במערכת ההטמעה,	7
וכשיש תפישה חדשה, מושגים חדשים, צריכים כולם, כל	8
הנוגעים בדבר, כל הגורמים הרלוונטיים להכיר אותם	9
ולהשתלט עליהם ולדעת להשתמש בהם.	10
מסקנה שנייה שאני רוצה להסיק, והיא ברמה הכללית, היא	11
ברמה היסטורית, אבל צריך לשים לב אליה, מפני שלא תמיד	12
אנחנו שמים לב לזה. קשה לקיים יחידות מילואים מקצועיות.	13
כדי שתהיה מקצועי אתה צריך להיות עם הידע הנכון, אתה	14
צריך להיות מיומן כראוי, אתה צריך להתעדכן, אתה צריך	15
להבין, אתה צריך להיות מעורה באתיקה של הארגון, ואת כל	16
זה קשה לקיים, כשמדובר על יחידות מילואים שמתאמנות	17
לעתים רחוקות או לא מתאמנות בכלל, וכשאנחנו מפעילים	18
יחידות מילואים, אנחנו מפעילים משהו שהוא תת מקצועי	19
ברמת החיילים הרבים, אולי מקצועי ברמת -	20
אבל צה"ל בנוי על יחידות מילואים.	21
א. כשר:	22
אולי מקצועי ברמת השלד, השלד הפיקודי של יחידת	23
המילואים הזאת, אבל לא ברמת המוני החיילים. השלד הוא	24
קצינים בקבע, ולכן הם יכולים כל הזמן להתקדם ולהתעדכן,	25
המוני החיילים באים ממקום אחר, ולכן את זה תמיד צריך	26
להביא בחשבון. מסקנה נוספת שלישית שאני רוצה להזכיר	27
בקיצור, היא שקשה לקיים מקצועיות רב ממדית, אני חוזר	
לרעיון הזה שאלה דברים שונים, להילחם בצבא סדיר, בארגון	

1 טרור, בארגון גרילה, אלה - אם חושבים על זה - אלה
 2 מקצועות שונים. בעצם מקצועות שונים. ואנחנו יכולים
 3 לקיים ארגון שפועל ע"י יחידות המתמחות במקצועות
 4 השונים, או ע"י יחידות וורסטיליות, אבל יש תמיד קושי,
 5 צריך להבין שזה לא אוטומטית מה שהוא צבא מיומן בפעולה
 6 מסוג חדש שהוא צריך לבצע, מהסוג של לחימה מול טרור,
 7 מול ארגון טרור, לחימה מול ארגון שמטרותיו אולי
 8 טרוריסטיות כמו החיזבאללה, אבל מתכונת הפעולה שלו היא
 9 של ארגון גרילה. מהיבטים רבים של ארגון צבאי.
 10 צה"ל נוסף על כך, צריך להזכיר, גם זה בקנה מידה היסטורי,
 11 שצה"ל הוא לא רק הצבא של מדינת ישראל, צה"ל במונחים
 12 אמריקאים הוא גם ה-national guard של מדינת ישראל, הוא
 13 גם ה-national guard. הוא ארגון שמצד אחד הוא פעיל
 14 במדינות ואם יש מהומות בלוס אנג'לס, אז הוא מופעל ע"י
 15 מושל קליפורניה כדי לעזור למשטרה, הוא גם פרוס היום
 16 ברמה פדרלית על גבול מכסיקו, כדי למנוע כניסה מופרזת
 17 בלתי חוקית של אנשים ממכסיקו לארה"ב, הוא נלחם
 18 באפגניסטן, כשהיה אסון קתרינה, הוא עזר שם בפינוי נפגעים
 19 מאסון הטבע הזה. הוא מאורגן כמו צבא, כדי שהוא יהיה
 20 אפקטיבי ויעיל ונפרס בקלות ואנחנו יודעים ואנחנו רואים
 21 את זה בעולם כולו, כשצריך מהר מאד לפתור איזושהי בעיה,
 22 הגורם הראשון שעולה על דעתן של הממשלות זה צבא. לכן
 23 אנחנו רואים צבאות במשימות של שמירה על השלום, ושל
 24 התערבות הומניטרית ובכל מקום, לא מכיוון שאלה פעולות
 25 שבמהותן הן התגברות על כוח אויב, אלא מפני שהן במהותן
 26 כאלה שדורשות ארגון מאורגן, זריז, נפרס בקלות ושאפשר

לסמוך עליו, שברמה מתקבלת על הדעת הוא יבצע את	1
משימותיו.	2
צה"ל עוסק בפיקוד העורף, צה"ל עוסק בחינוך. צה"ל עוסק	3
בעוד כל מיני דברים, גיור וכיו"ב משימות שהוא לקח על	4
עצמו, בראותו את עצמו, בראות קצינים אותו כ- national	5
guard ולא רק כוח הלחימה המרכזי. וגם זה מכביד על	6
המקצועיות.	7
ולאחרונה אני רוצה להזכיר בהקשר הזה של המקצועיות,	8
שהזכרתי את הבעיות בהבנה של הערכים והנורמות. אנחנו	9
רואים בעיות כאלה גם בחיי המעשה של העולם הצבאי. אני	10
אתן רק דוגמא אחת בולטת, כשמתנהל איזה וויכוח בשאלה	11
אם ניצחנו או לא ניצחנו, אם הובסנו, אם ניצחנו בנקודות –	12
יש הרבה מטפורות שמסתובבות בתחום הזה. אני חושב שכל	13
הדיבורים, כל הוויכוחים האלה הם וויכוחים שמעידים על	14
רמה נמוכה של הבנה של החומר שבו צריך להתעסק. כשאנחנו	15
מדברים על ניצחון במסגרת ערכי צה"ל, חתירה לניצחון –	16
הכוונה היה לא לניצחון במלחמה באופן כולל, הכוונה,	17
הכוונה שלנו היתה הצלחה בביצוע משימות. והצלחה בביצוע	18
משימות בכל הרמות.	19
להזכיר לכם, מתי המילה ניצחון נכנסה ככה לשפה השוטפת	20
של צה"ל בתקופה האחרונה? זה היה כשהיינו בדרום לבנון,	21
הרמטכ"ל היה מופז, מחבל נכנס למוצב ופצע אנשים וברח,	22
והמפקד הצעיר של המוצב, זה עתה הגיע מבה"ד 1, לא רדף	23
אחרי המחבל שחדר למוצב וחתר למגע כדי להרוג אותו ולנצח	24
אותו, אלא התעסק בפצוע, התעסק בלראות אם אין עוד	25
מחבלים במוצב, התעסק בשמירת הכוח במוצב. ואז הרמטכ"ל	26
הכניס את הביטוי הזה של "חתירה לניצחון". בכל היתקלות	27

1 עם אויב צריך להיות ניצחון. ככה נכנסה המילה הגדולה
2 הזאת לטרמינולוגיה הערכית והנורמטיבית, והיא מילה
3 גדולה. היא מביאה, המילה ניצחון בדרך כלל היתה שמורה
4 ככה למלחמות ברמה הגדולה מהמלחמות ההיסטוריות ועד
5 המלחמות של ימינו. כשאנחנו מבינים טוב שהמשמעות היא
6 הצלחה מלאה בביצוע המשימות.
7 אז צריך להבין שהמשימה נוכח חטיבת קומנדו היא להשיג
8 הצלחה מלאה בה, זה שונה מאשר להשיג הצלחה מלאה
9 במלחמה מול אוגדת שריון סורית. ויש ממדים אחרים
10 להצלחה, יש קצב אחר, יש מראית עין אחרת. אנחנו יודעים
11 מה פירושו של דבר לשבור אוגדת שריון, להכריע אותה,
12 לגרום לה לא להילחם יותר על כל כוחותיה. זה דבר אחר
13 לגמרי, כשיש לך עשרות רבות של חוליות עצמאיות, של
14 אנשים שגרים, הם שייכים לארגון מעין צבאי, זה ארגון
15 גרילה שפועל בצורה מעין צבאית, אבל הם גרים בבית
16 והתחמושת במחסן, והנשק בחדר אחר של הבית, וכל שניים
17 שלושה ארבעה חמישה מהם פועלים לחוד, כדי להשיג את
18 המשימה של הפסקת כוח הפעילות שלהם, צריך לעשות משהו
19 שונה מהכרעת אוגדה סורית. ומספיק שישארו מעט חוליות
20 כאלה, כדי שימשיכו ליפול קטיושות בגליל, בצפון מדינת
21 ישראל. לכן מושג הניצחון הוא אחר, והוויכוחים רק מעידים
22 על אי הבנה של המושג הזה. ויש מנהג רווח של אנשים
23 להתבטא באופן חופשי בישראל, בלי להבין בדיוק במה הם
24 מתעסקים. לכן יש לנו התבטאויות מן הסוג הזה. זה כמו
25 בכדורסל, או שאתה מנצח או שהוא מנצח, ואין תיקו, ושם
26 לא ניצחנו פירושו שהובסנו ועוד כל מיני קלישאות כאלה,

1 שנשמעות גם בממשלה, גם בעיתונות, גם בתקשורת האחרת
2 והן מעידות על רמה נמוכה של הבנה, לטעמי.
3 נושא שלישי שאני רוצה לדבר עליו בקיצור, זה ערך חיי אדם.
4 אני רוצה גם פה לטעון מספר קטן של טענות ובקצרה, בוודאי
5 בשמחה אשיב על כל שאלה. טענה מס. 1 שאני רוצה להציב,
6 היא שבמשטר הדמוקרטי חיי אדם הם בבת העין של המשטר,
7 לא משנה איך אנחנו מאפיינים עכשיו את המשטר הדמוקרטי,
8 המשטר הדמוקרטי הוא שאזרחים נהנים מהסדרים מסוימים,
9 לא משנה עכשיו מה הם, אבל כדי שהם ייהנו מההסדרים
10 האלה הם אמורים להיות בחיים. לכן ככה, תשתית כל
11 התשתיות של המשטר הדמוקרטי זה חייהם של האזרחים ולא
12 פלא שמדינות רואות במדינות דמוקרטיות רואות בהגנה על
13 חיי האזרחים, תפקיד מן המעלה הראשונה.
14 פירושו של דבר שדרושה במדינה דמוקרטית הצדקה משכנעת
15 לכל מהלך שיש בו סיכון חיי האזרחים. מדינה לא יכולה
16 כלאחר יד או כדרך שגרה לסכן את חיי האזרחים, טעונה
17 הצדקה, וזה חל לא רק על אזרחים שגרים בבתיים, אלא גם
18 על החיילים. לחיילים בשרות חובה, לחיילים ביחידת
19 מילואים, גם לחיילים בשרות קבע שהם אזרחי המדינה, תמיד
20 מגיעה תשובה מן המדינה לשאלה למה עכשיו זה נכון לשלוח
21 אותי למצב מסוכן.
22 יש למדינות תשובות סדורות, כי יש תפישה דמוקרטית
23 שמובילה אל הכיוון של אין ברירה, אנחנו שולחים אותך
24 להסתכן מפני שאין ברירה, חובתנו להגן על אזרחי המדינה,
25 ואי אפשר להגן על אזרחי המדינה בלי לשלוח את החיילים
26 למצבים מסוכנים, לכן יש למדינה תשובה טובה מאד.

1 ההבנה של הרעיון הזה מחייבת להסביר לחייל את צדקת
 2 סיכונו. חיילים צריכים להבין מדוע מסכנים אותם. בכל
 3 מקום שבו חיילים לא מבינים מדוע מסכנים אותם, יש גם
 4 בעיה מוסרית מבחינת היחס של המדינה הדמוקרטית
 5 לאזרחיה בסכנה, יש גם בעיה אפקטיבית. חייל שלא מבין
 6 בדיוק את המשימה ולא מבין למה היא חיונית, יהיה לו יותר
 7 קשה לסכן את עצמו בלחימה הדרושה. אני לא אומר שהוא
 8 לא יסתכן מפני שחיילים מסתכנים, אנחנו יודעים בגלל
 9 שהיחידה שלהם נלחמת, בגלל הלכידות היחידתית, בגלל
 10 המפקדים הישירים, לא בגלל נימוקים רחוקים. אעפ"כ
 11 התחושה, במיוחד בחיילי מילואים, התחושה שאמנם אני
 12 אעשה את זה, כי החברים שלי והמפקדים שלי עושים את זה,
 13 ולא יעלה על הדעת שאני לא אעשה את זה, אבל הוא יעשה את
 14 זה יותר טוב אם הוא גם יבין שזה חיוני, הוא יבין שיש
 15 הצדקה לסיכון שלו.
 16 כמובן שמתעוררת השאלה של מתי מוצדק ברמה וברזולוציה
 17 יותר דקה, מתי מוצדק לתת עדיפות לדבקות במשימה, ומתי
 18 מוצדק לתת עדיפות לחיי אדם, ולשמירה על חיי אדם. בוודאי
 19 שצבא מעוניין, כל גוף לוחם מעוניין, גם בדבקות במשימה
 20 וגם בשמירה הקפדנית על חיי אדם, שני הערכים האלה על
 21 פניהם מושכים בכיוונים מנוגדים. דבקות במשימה פירושו
 22 שצריך לעשות מה שצריך, פירושו בין השאר גם להסתכן,
 23 ושמירה על חיי אדם פירושו שצריך להיזהר מפני הסכנה. אבל
 24 יש פתרונות לדילמות האלה וצריך להבין אותן במסגרת הבנת
 25 המקום של צבא במדינה דמוקרטית. כשבטקסט הראשון של
 26 הקוד האתי של צה"ל, שנקרא ערכים וכללי יסוד, היו כללים,
 27 ואחד הכללים נתן את קצה החוט לפתרון הדילמה הזאת

1 ואמר שיש סוגים שונים של משימות. משימה של נוכח פני
2 אויב ומשימה של הצלת חיי אדם, מותר להגיד לאנשים
3 להסתכן, מותר לך לסכן את עצמך ולסכן את חיי חייליך. בכל
4 שאר המשימות שהן לא נוכח פני אויב ולא להצלת חיי אדם,
5 למשל, נסיעה מנהלתית או למשל אימונים, שם אסור לסכן,
6 שם חיי אדם הם בעלי ערך שגובר על ערך הדבקות במשימה,
7 כשהמשימה היא לבנות את הכוח. הכללים האלה הושמטו,
8 ככה אמרתי בשנת 2000 כדי שכל הטקסט ייכנס לפוסטר, אבל
9 הכלל הזה נשאר מחייב והוא נשאר בתוקף וצריך, אני חושב,
10 היה לגרום לכך שכל חייל יכיר אותו ויבין אותו.
11 אבל יש פה עוד נקודה נוספת שהיא רעה חולה, ואני נתקל בה
12 על כל צעד ושעל. כשפותרים דילמה, פותרים דילמה פירושו
13 שרוצים לפתור את הבעיה של התנגשות בין שני ערכים, לא
14 כמו התנגשות בין שני צדדים בבית משפט, שאחד יכול לצאת
15 רשע ואחד יכול לצאת צדיק. אחד צודק ואחד טועה. כאן
16 אנחנו רוצים מראש את שני הדברים. אנחנו רוצים להחזיק
17 בשניהם. ואנחנו חייבים להחליט מי מהם עדיף, כי אי אפשר
18 להחזיק במלואם בשניהם, לכן אנחנו מחליטים מה יותר
19 חשוב, ומה שקורה בהרבה מאד מקרים, זה שאנשים חושבים
20 שבזה גמרנו את פתרון הדילמה. החלטנו מה יותר חשוב -
21 פתרנו את הדילמה. אבל זו טעות. מפני שאנחנו רוצים
22 להחזיק בשני הדברים. פתרון הדילמה הוא גם להחליט מה
23 יותר חשוב, וגם למזער את הנזק לערך שהחלטנו עליו שהוא
24 משני. אם אנחנו דבקים במשימה ואנחנו לכן מסכנים את חיי
25 החיילים, עדיין אנחנו רוצים שהאבידות יהיו מינימאליות.
26 אנחנו נחפש דרכי פעולה כאלה, בהן אפשר לשמור על הכוח
27 בצורה הטובה ביותר האפשרית, אם אפשר לבצע את המשימה

בלי נפגעים, זה עדיפות ראשונה, עם מעט נפגעים או הרבה	1
נפגעים, אז מוטב שיהיו מעט נפגעים וכו'.	2
כשאנחנו רוצים לבנות את הכוח ואסור לסכן חיי אדם, אנחנו	3
גם נבנה את הכוח בצורה הכי טובה שאנחנו יכולים, תחת	4
האילוץ הזה שמהאימונים חיילים אמורים לחזור הביתה	5
בשלום.	6
לכן החובה להתעסק גם בערך המשני, היא חובה שלפעמים	7
היא לא מובנת. אני חושב שלכן הביטוי הזה זהירות יתר בחיי	8
אדם שהשמיע אחד האלופים, הוא ביטוי בעייתי. אני חושב	9
שבעצם אין מצב כזה של זהירות יתר בחיי אדם. לפעמים יש	10
מצב שבו אנשים לא מחליטים נכון, מה הערך המוביל, כאשר	11
מדובר על שני ערכים מתנגשים. אם מישהו חושב שכאן	12
הוחלט שחיי אדם זה הערך המוביל, אבל הוא טועה, מפני	13
שהדבקות במשימה היא הערך המוביל, זה לא זהירות יתר	14
בחיי אדם, אלא זה אי הבנה של מהות המשימה ומידת	15
החיוניות שלה. זה חיוני לבצע את המשימה הזאת, אין	16
ברירה אלא לבצע אותה, וזה מצדיק גם סיכון חיילים, זה לא	17
זהירות יתר.	18
כאשר דבקות במשימה היא הערך המוביל, הרצון למזער את	19
האבידות הוא רצון לא רק לגיטימי, הוא רצון שהוא בגדר	20
חובה. חובה על מפקד הכוח, גם מטעמים מוסריים, גם מטעמי	21
שמירת הכוח, לגרום לכך הוא יפעל וישיג את משימותיו	22
במינימום אבדות אפשריות. כשמותר לסכן צריך לעשות את	23
זה בצורה שיש בה הזהירות המכסימלית שאפשר לבטא באופן	24
מעשי בלי לפגוע בדבקות במשימה.	25
טענה אחרונה שאני רוצה לומר, בהקשר של חיי אדם, גם היא	26
ברמה יותר כללית. כשאנחנו מסתכלים על המקום של חיי	27

- 1 אדם בתוך צה"ל, כשאנחנו מסתכלים בשלב הראשון, במשבצת
- 2 הראשונה הדקלרטיבית, צה"ל מצטיין בזה. אין צבא נוסף
- 3 בעולם הדמוקרטי ששם את ערך חיי האדם בקוד האתי שלו.
- 4 ואני יכול רק כדי לסבר את האוזן לספר לכם שאני שמעתי
- 5 הרצאה לא מזמן, של קצין בצבא של דנמרק, מדינה
- 6 דמוקרטית שאמר שהם רצו לרענן את הקוד האתי שלהם. מה
- 7 הם עשו? הם עשו מבצע של שני שלבים. בשלב הראשון הם
- 8 אמרו לעצמם, אנחנו צריכים לברר מהם ערכיה של דנמרק.
- 9 ובשלב השני לבטא את זה בקוד האתי של הצבא הדני. כשהם
- 10 ביררו את ערכיה של דנמרק, משפט מספר 1 בערכיה של
- 11 דנמרק היה קדושת חיי אדם. אין בדנמרק משהו חשוב יותר
- 12 מחיי האזרחים. זה אומרים האנשים שביירו זה עתה לעצמם,
- 13 הדנים, את ערכי דנמרק.
- 14 ח. נדל: קדושת חיי אדם של שני הצדדים?
- 15 א. כשר: לא, הם דיברו על קדושת חיי אדם של אזרחי דנמרק. זה היה
- 16 הרעיון שם. כי על טוהר הנשק הם חושבים במונחי הדין הבין
- 17 לאומי. לא במונחי ערכים. כשהגיע הזמן לכתוב את הערכים
- 18 של הצבא הדני, היה שם אומץ, מקצועיות, דוגמא אישית
- 19 וכיו"ב ולא היה שם ערך חיי אדם.
- 20 בשנת '99 ה-army האמריקאי עדכן את הערכים שלו, אין שם
- 21 ערך חיי אדם. זה לא שהן לא מדינות דמוקרטיות וזה שלא
- 22 אכפת להן, אכפת להם מאד, כמו שאכפת לנו. אבל יחד עם
- 23 זה, הם לא היה להם האומץ להבליט את זה, ולהגיד להמוני
- 24 המפקדים והחיילים: אנחנו כל הזמן חושבים על זה. זה אחד
- 25 מן הערכים שלנו, פירושו שאנחנו כל הזמן חושבים על זה. אז
- 26 צה"ל אני חושב מצטיין בהדגשה הדקלרטיבית.

לעבור לקצה השני של הקשת: צה"ל ומשרד הביטחון	1
מצטיינים ביחס לנספים ולמשפחות שלהם. אין לזה תקדים	2
בשום מקום, לפעולות מן הסוג של מחלקת נפגעים ושל האגף	3
– היום זה נקרא משפחות והנצחה. פעם זה נקרא אגף	4
השיקום. גם מבחינת המינון, גם מבחינת האינטנסיביות, גם	5
מבחינת מגוון השירותים, אין לזה מקבילות.	6
אבל באמצע יש לנו יחס לא הדוק, אני קורא לזה, לחיי אדם.	7
בין ההצהרה לבין הטיפול המסור בנספים ובמשפחות שלהם,	8
יש לנו יחס אינטואיטיבי חובבני אפשר לומר לחיי אדם. אתן	9
לכם שתי דוגמאות שני תלמידים שלי, שני חניכים שלי	10
במכללה לביטחון לאומי, שניהם אלופי משנה, שניהם	11
לוחמים, כתבו עבודות שנתיות. אחד אל"מ . . . , הלך לראות	12
איזה מקום תופשת ההסתכלות בחיי אדם בתחקירים. הוא	13
הסתכל על חבילה גדולה מאד של תחקירים ומצא שלא	14
מתעסקים בזה בתור נושא. עושים תחקיר ומסתכלים על	15
המשימה, מסתכלים על הכוחות, מסתכלים על מידת הביצוע	16
של המשימה. לא ניתן משקל בולט לשאלות של חיי אדם, ואם	17
יכולנו לעשות את זה אחרת בפחות נפגעים או לא – זאת לא	18
שאלה רווחת בתחקירים. . . . (השני) הלך לראות אותו הדבר	19
במורשת קרב. הוא הלך להסתכל על כל תיקי מורשת הקרב	20
של צה"ל, ושאל את עצמו, במקומות שאנחנו מתפארים בהם	21
או מתארים אותם בצורה מקצועית עניינית, גבעת התחמושת,	22
החרמון, האם מורשת הקרב מתעסקת גם בשאלה –	23
החרמון היהודי? ח. נדל:	24
לא, הסורי. לא החרמון שהצנחנים כבשו, אלא החרמון שגולני	25
כבש. האם מישהו במורשת הקרב מתעסקים בשאלה של	26
הצורך לכבוש את זה, מאה אחוז, מתעסקים בשאלה של	27

1 הגבורה שאנשים גילו – מאה אחוז, לא מתעסקים בשאלה
 2 האם אי אפשר היה לכבוש את החרמון היהודי, האם אי אפשר
 3 היה לכבוש את גבעת התחמושת בפחות הרוגים? זאת בכלל
 4 לא שאלה שצצה שם במסגרת מורשת הקרב.
 5 מורשת קרב אמורה להתעסק בכל הערכים, לא רק – בכל
 6 הערכים שבאים לידי ביטוי. ושצריך לחשוב עליהם, ולכן
 7 ההתעסקות השוטפת בעניין הזה של חסכון באבידות הוא
 8 עיסוק לא מסודר, לא הדוק, לא כמו שזה היה צריך להיות.
 9 אני מגיע לנושא הרביעי לפני האחרון, שהוא הנושא שהשופט
 10 וינוגרד ביקש ממני לעסוק בו, וזה טוהר הנשק. אני רוצה
 11 לומר על זה כמה דברים, מכיוון ששאלת אותי במיוחד על זה,
 12 אני אענה בצורה יותר ספציפית.
 13 יש לנו בעולם המערבי משהו שהוא עתיק יומין, הוא מתחיל
 14 ברומא, מתפתח בימי הביניים ואח"כ בעת החדשה ימי
 15 הביניים הוא תיאולוגי, בעת החדשה הוא נעשה משפטי
 16 חילוני, וזה תורת הלחימה הצודקת. תורת הלחימה הצודקת
 17 היא מערכת עקרונית שנכנסה לתוך התרבות ונכנסה לתוך
 18 עולם הנורמות, ונכנסה לדין הבין לאומי, אפשר לומר מאז
 19 גרוטיוס במאה ה-17, הוגו גרוטיוס המשפטן ההולנדי, ונכנסה
 20 לאמנות ג'נבה, האג והיא תורה שנותנת לנו כללים בשאלה
 21 מתי מוצדק לצאת למלחמה, ומה מוצדק לעשות בתוך
 22 המלחמה, שתי מערכות כללים, שני חלקים שונים, שתי
 23 מערכות כללים שונות.
 24 יש גם פרק די מנוון, אבל בימינו הוא מתפתח יותר, מה צריך
 25 לעשות, מה מותר לעשות אחרי המלחמה, בשלום שבא אחרי
 26 המלחמה. כשאנחנו מתעסקים בצדקת המלחמה, אנחנו
 27 מתעסקים במנהיגות שמחליטה לצאת למלחמה. כשאנחנו

1 מתעסקים בצדקת הלחימה, אנחנו מתעסקים בפעולות של
 2 המוני החיילים במסגרת הלחימה ואלה שני רבדים שונים.
 3 כשאנחנו חושבים על תולדות התפישה הזאת, הדוקטרינה של
 4 הלחימה הצודקת אנחנו יכולים להיות בטוחים בשאלה איזה
 5 מין לחימה היתה לאנשים בראש כשהם חשבו על העקרונות
 6 האלה. ואיזה לחימה היתה להם בפועל תחת ידיהם כשהם
 7 הפעילו את העקרונות האלה. ואנחנו יודעים שאלה היו
 8 לחימות של צבא מול צבא, של כוח צבאי מול כוח צבאי. זה
 9 יכול להיות כוח צבאי במתכונת ימי הביניים, שזה כוח של
 10 אבירים ורגלים מול אבירים על סוסים אחרים ורגלים, אבל
 11 זה יכול להיות גם מלחמת העולם השנייה, וייטנאם
 12 והמלחמות הגדולות שלנו, שהיו מלחמות של צבא מול צבא.
 13 שם, משעה שצצה הלחימה בעצימות נמוכה, שצצה הלחימה
 14 מול ארגוני טרור, ומול ארגוני גרילה טרוריסטיים, נוצר
 15 הצורך בהתאמת העקרונות הפילוסופיים מוסריים
 16 והמשפטיים המופשטים של המלחמה הצודקת והלחימה
 17 הצודקת, למצבים החדשים.
 18 דוגמא הכי פשוטה שאפשר להביא, הדוגמא של עקרון
 19 ההבחנה. אחד העקרונות בתורה הזאת תורת המלחמה
 20 הצודקת, העיקרון שאומר לנו להבחין בין ציבילים ובין
 21 לוחמים. אומר לנו לצמצם את המלחמה ככל האפשר למאבק
 22 בין הלוחמים של שני הצדדים. כשאנחנו משאירים את
 23 הציבילים בצד. הדין הבין לאומי זה פשוט המתכונת
 24 הסטנדרטית של הנורמות. כל ממד של הפעילות הצבאית,
 25 הפעילות המלחמתית, הנורמות חותכות לשניים. יש לנו שני
 26 סוגים של אנשים. הציבילים תשאיר אותם בצד, הלוחמים
 27 בתוך הלחימה. יש מטרות, יש מטרות ציביליות – בתים,

תשאיר אותם בצד. בתים בכפרים, בערים. יש מטרות צבאיות	1
בסיסים, תשתית שמשרתת בעיקר את הצבא, אלה מטרות	2
לגיטימיות. יש אמצעי לחימה שאל תשתמש בהם למרות	3
שאתה יכול ויש אמצעי לחימה שמותר לך להשתמש, יש כלי	4
נשק אסורים ויש כלי נשק שמותרים רק בהקשרים מסוימים,	5
ויש כלי נשק שמותרים. יש שיטות שמותר להשתמש בהן, יש	6
שיטות שאסור להשתמש בהן. . . .	7
כשאנחנו מסתכלים על טרור, איפה פה ההבחנה בין ציבילים	8
לבין לוחמים, הטרוריסטים הפלשתינים לא לובשים מדים, לא	9
נושאים את נשקם בגלוי, לא בנויים כמו ארגון צבאי, לא	10
מקיימים את דיני הלחימה. ההבחנה הזאת בינם לבין	11
הציבילים היא הבחנה שהיא חסרת שחר, לכן צריך להחליף	12
אותה בהבחנה אחרת. הרעיון של ההבחנה הוא רעיון נכון,	13
אנחנו רוצים לצמצם את נזקי המלחמה. אנחנו רוצים – אין	14
מנוס מעימות, יחד עם זה, אנחנו רוצים למזער את מוראותיו	15
של העימות הזה, לכן ראוי לעשות הבחנה ולהשאיר אנשים	16
בצד ולא לגעת בהם, כשהמלחמה מתמקדת באלה שמוכרחים	17
להילחם בהם. אז צריך הבחנה, אבל ההבחנה תהיה הרבה	18
יותר מורכבת, הרבה יותר מסובכת. זה לא הבחנה פשוטה	19
שיש לנו ציבילים מול לוחמים.	20
במכללה לביטחון לאומי, כשהמפקד שלה היה עמוס ידלין, אז	21
הוא ואני, בעזרתם של אנשים אחרים, עשינו עבודה יסודית	22
על (כולל משפטנים של הצבא ממחלקת הדין הבין לאומי	23
ומשפטנים מחוץ לצבא), עשינו עבודה של יצירת מערכת	24
כללים של הלחימה הצודקת, של לחימה בטרור. לחימה	25
צודקת בטרור, ובמקום עיקרון ההבחנה הגס אנחנו הצבנו	26
עקרונות הרבה יותר –	27

- 1 ח. נדל: זה נמצא בכתובים?
- 2 א. כשר: נעשו בזה שלושה דברים. אחד, זה הוצג לרמטכ"ל ולאופים
- 3 שהתעסקו בלחימה בטרור, לרמטכ"ל הקודם ולאופי
- 4 הפיקודים שמתעסקים בטרור, חיל האוויר, חיל הים
- 5 ואחרים, והרמטכ"ל קיבל את זה בתור מסמך דוקטרינה, ז"א
- 6 זה מקובל עליו. הסיכום שלו של הדיון היה שמקובל עליו
- 7 התוכן של המסמך הזה. אנחנו הרחבנו את זה למאמר
- 8 שהתפרסם בעיתון General military Ethics עיתון לאתיקה
- 9 צבאית, עיתון מקצועי. זה פורסם מלווה בשלוש תגובות של
- 10 שני פילוסופים אמריקאים ופילוסוף מאוניברסיטה
- 11 אמריקאית בלבנון. שלושתם- התגובות היו ענייניות,
- 12 הביקורת היתה בנקודה כזו או אחרת, אבל בקו הגדול של
- 13 הצורך להתאים והצורה שבה עשינו את האדפטציה הזאת,
- 14 היתה שם בהסכמה. המחלוקת היתה, אפילו עם האיש מלבנון
- 15 היא היתה עניינית והיא היתה בפרט זה או אחר, ולא
- 16 בקונצפציה כולה. יש לי כאן נוסח קצר באנגלית של הכללים
- 17 האלה שאני אשאיר לכם, ואם תרצו, אני יכול גם את המסמך
- 18 שהגשנו לרמטכ"ל לתת לכם ברצון רב.
- 19 מה שהרמטכ"ל אמר בסיכום –
- 20 י. דרור: הדוקטרינה הזאת הופצה בצבא?
- 21 א. כשר: הדוקטרינה נוסחה, כשתראו את הכללים, היא לא מיועדת
- 22 לחייל במחסום.
- 23 י. דרור: לא, אבל להדרכה.
- 24 א. כשר: נכון. כן. היא מיועדת למפקדים הבכירים שלו.
- 25 י. דרור: זה הופץ, השתמשו בזה?
- 26 א. כשר: זה הופץ במערכת ההדרכה, במערכת ההכשרה, והרמטכ"ל
- 27 הורה לתרגם את זה לשפתם של אלה שעושים מחסומים, אלה

1 שעושים נוהל שכן, כשהיה מותר לעשות נוהל שכן, אלה

2 שעושים נוהל שכן, אלמנת קש, סגר, כתר וכל הפעולות

3 הצבאיות האחרות של לחימה בטרור. וזה לא ממש נעשה. לא

4 ממש נעשה, יש הרבה אנשים שמכירים את זה ומבינים את

5 זה, זה לא עובד במתכונת שאפשר היום להציג אותה למפקד

6 המחסום שהוא סמל, או קצין זוטר.

7 אני בהקשר של השאלות הספציפיות על שימוש יתר בכוח, אני

8 רוצה לומר כמה דברים. יש אי הבנה רווחת, היא גם רווחת

9 ככה בדיון התקשורתי הישראלי, וגם לפעמים בדיון פוליטי

10 מחוץ לישראל. אני אקדים ואומר, שאני מציג את הכללים

11 האלה מאז שהם גובשו, אני מציג אותם ברחבי העולם. ברחבי

12 העולם הצבאי וברחבי העולם האקדמי, בצבאות המערב, אבל

13 גם רוסיה, מרוסיה מערבה, ובשבוע שעבר הצגתי את זה

14 ברומניה בכינוס של נאט"ו, של אנשים מצבאות נאט"ו ובעוד

15 שבועיים אני אדבר על זה בצבא הקנדי. ואנשים ברחבי

16 העולם הצבאי ובחלק גדול של העולם האקדמי, מקבלים את

17 זה, ז"א קודם כל בשבילם זה חידוש שיש תפישה שלמה

18 כזאת, שזה לא משהו שנוגע רק לסוג אחד של פעולה, אלא

19 שיש כאן מערכת שלמה של נורמות, שאפשר כמובן לחלוק על

20 פרטים, להוסיף ולהשמיט, אבל יש פה מערכת סדורה של

21 נורמות שבאה להגיד לנו מהי האתיקה הצבאית של הלחימה

22 בטרור, ברוח של תורת המלחמה הצודקת. לא המצאנו את

23 הגלגל מחדש, אלא המצאנו גלגל חדש בעקבות הגלגל הקודם,

24 ברוח הגלגל הקודם, בהתאמה לדרך החדשה שעכשיו אנחנו

25 אמורים להיות בה.

26 יש הרבה אי הבנות בקשר לעקרונות האלה, שבאים לידי

27 ביטוי בדרכים שונות. או מסיבות שונות. לפעמים

1 פוליטיקאים מדברים על מדיניות הסיכול הממוקד, כאילו
2 הממשלה יושבת ומחליטה: או.ק.י. ממחר נעשה סיכולים
3 ממוקדים, אבל היום אנחנו לא עושים אותם, שזאת תפישה
4 מוטעית בשאלה של סיכול ממוקד ושל פעולות דומות, מפני
5 שזו שיטה שאתה משתמש בה כשאינן לך ברירה אלא להשתמש
6 בה. אתה חייב להגן על האזרחים מפני פיגוע מתגלגל ובאיו"ש
7 אנחנו מצליחים למנוע פיגועים מתגלגלים ע"י זה שאיננו
8 יחידה מיוחדת או יחידת חי"ר או מג"ב פושטים בלילה על
9 כפר ומגיעים לאדם מסוים בבית מסוים ומונעים את
10 התגלגלות הפיגוע, ובעזה, גם לפני ההתנתקות, אנחנו לא
11 יכולים לעשות פעולות כאלה שיהיו אפקטיביות ולכן אנחנו
12 עושים פעולות סיכול ממוקד באמצעות חי"א, השב"כ וכוחות
13 אחרים. זו לא מדיניות, זה עניין של מתודה ללחימה בטרור
14 שאתה משתמש בה, כשאתה חייב להשתמש בה.
15 עיתונאים ופוליטיקאים בעולם לפעמים לא מאוהדינו,
16 חושבים שסיכול ממוקד זה מן שם "מכובס" הם קוראים לזה
17 ל-assassination או ל-Extra Judicial Execution להוצאה
18 להורג מחוץ למערכת המשפטית, אלה טענות שהן גם מעין אי
19 הבנות. קודם כל הביטוי assassination שמור להריגת בן
20 אדם בולט במישור הפוליטי או הציבורי האחר, יש מקרים
21 שזה לא רק אנשי ציבור פוליטיים, אלא גם אנשי רוח בכל
22 מיני מדינות, הרגו אותם בצורה הזאת שנקראה
23 assassination. אבל מה שנקרא assassination הוא הריגה
24 של אדם פוליטי למטרות פוליטיות, וכשאנחנו בצענו פעולות
25 של סיכול ממוקד, כשנהרגו יאסין ורנטיסי, נהרגו אנשים שם
26 שהיו מעורבים בקבלת החלטות אופרטיביות בדבר פיגועים,
27 ולא היו איזה מנהיגים פוליטיים או מנהיגים רוחניים

- 1 שמגבשים רק איזו תפישה מוסלמית מסוימת בקשר לזה. אלה
- 2 היו –
- 3 י. דרור: יש הבחנה?
- 4 א. כשר: או.קי. יש לנו הבחנה. אחת מההבחנות שעשינו, היתה הבחנה
- 5 בין מעורבות ישירה בטרור ומעורבות עקיפה בטרור. אדם
- 6 מעורב במישרין בטרור כשהוא ממש חלק מן המנגנון שמייצר
- 7 פיגוע, שמנסה לייצר פיגוע. אדם מעורב בעקיפין בטרור, הוא
- 8 אדם שאמנם הוא חי בעולם הטרור, אבל עם הפעולות שלו
- 9 ובלי הפעולות שלו הניסיונות לפגע יתרחשו. זה לא חיוני
- 10 לפעולות. למשל –
- 11 י. דרור: אדם שמטיף הוא מחנך.
- 12 א. כשר: שנייה, למשל, ניקח דוגמא של בן אדם שמפיץ כרוזים
- 13 שעליהם מצולמות התמונות של האנשים שהם קוראים להם
- 14 שאהידים. עם הפוסטרים של השאהידים ובלי הפוסטרים של
- 15 השאהידים יהיו ניסיונות לפגע, לכן הוא לא חיוני לפעילות
- 16 של הטרור ולכן הוא לא מטרה לגיטימית לפעולת הריגה,
- 17 לסיכול ממוקד. דוגמא יותר חשובה, אם הוא מביא כסף, אז
- 18 יש כאן שאלה מודיעינית חשובה, האם הכסף הזה מחולל
- 19 טרור, או שהכסף הזה לא חיוני לטרור, למרות שהוא עוזר
- 20 למשפחות של האנשים האלה, הוא לא חיוני (לטרור).
- 21 י. דרור: בוא נגיד שהמילה חיוני היא חדה מדי. יכול להיות ש-
- 22 facilitate but not essential
- 23 א. כשר: או.קי. אם זה פסיליטציה ז"א שזה מחזק את האפשרות
- 24 שיהיה פיגוע, מחזק אותה בצורה משמעותית. אז זו מעורבות
- 25 ישירה. אבל אם זה כסף שהמשפחה מקבלת ובונה לעצמה בית
- 26 אחר, ולא בגלל זה, בוא נגיד, ההערכה המודיעינית היא שלא

- 1 בגלל זה יש לנו פיגועים, אז זו מעורבות עקיפה ואז זו לא
 2 מטרה לגיטימית לסיכול ממוקד.
- 3 גם בן אדם שמוחא כפיים לטרור ומשבח אותו במסגד, אבל זה
 4 כל מה שהוא עושה, ואנחנו יודעים שיהיה טרור עם הדרשות
 5 במסגד ובלי הדרשות במסגד, אז הוא לא מטרה לגיטימית,
 6 הוא מעורב באופן עקיף.
- 7 אני צריך להזכיר שיש הרבה פסיכולוגיה עממית בהסתכלות
 8 על טרור, אבל הפסיכולוגיה לא העממית, המקצועית, אנחנו
 9 תפשונו במחסומים . . . אנשים מן הסוג שמנסים להתאבד
 10 בפיגועי טרור, וחקרנו אותם. אחד הממצאים המאלפים של
 11 החקירה הזאת הוא שאין פרופיל של מתאבד. אין פרופיל של
 12 מתאבד, יש שם משכילים ובורים, עשירים ועניים, גברים
 13 ונשים, דתיים וחילוניים, כאלה שסבלו תחת ידינו הקשה
 14 וכאלה שראו אותנו מרחוק, יש שם כל הסוגים. אין פרופיל
 15 אחד. ז"א אין איזה מעשה אחד שאנחנו עושים, שאנחנו
 16 יכולים להגיד: הוא זה שגורם לטרור. יש קשת שלמה של
 17 מוטיבציות לאנשים, ולכן סוגים מסוימים של פעילות גם של
 18 פלשתינים וגם של ישראלים אי אפשר לתלות עליהם את
 19 הקולר של תכתיב.
- 20 י. דרור: בוא נחזור למטיף או למורה שמחנך חניכים לטרור.
 21 א. כשר: אני מבדיל בינו לבין המגייס. זה צריך גם לדעת,
 22 שטרוריסטים, הטרוריסטים שמנסים לבצע פיגועים הם תמיד
 23 חלק מארגון. זאת לא פעולה שבן אדם מבצע בצורה
 24 אינדיבידואלית, כי אתה צריך חגורת נפץ, מישהו ששייג את
 25 חומרי הנפץ, מישהו שירכיב את החגורה, מישהו שישים את
 26 זה עליך, כך שתוכל לפוצץ את זה כשתרצה, מישהו שיתכנן
 27 את המסלול, מישהו שיוביל אותך לאורך המסלול. זו פעולה

1 מאורגנת. יש פיגועים כי יש ארגונים שמנסים ליצור פיגועים.
 2 עכשיו, מנין לארגונים האלה יש אנשים? כי יש בארגונים
 3 האלה אנשים שתפקידם לגייס אנשים, והם יודעים לגייס
 4 אנשים והם מצליחים לגייס אנשים, והם בוודאי חלק
 5 אינטגרלי של הארגון הזה ולכן הם מעורבים במישרין בטרור.
 6 אבל בן אדם שמדבר בשבחי המאבק המזוין במסגד, ואתה לא
 7 יכול להראות את הקשר הסיבתי בינו ובין העובדה שאנשים
 8 מסוימים מתגייסים, אי אפשר, אפשר לנסות לשפוט אותו,
 9 להביא אותו לדין, אם זה בשטחים שאנחנו מחזיקים אותם
 10 למשל, אבל אי אפשר להפוך אותו למטרה לסיכול ממוקד.
 11 כשאנחנו בעיקרון ההבחנה שלנו, יש לא רק כל הסקאלה של
 12 מעורבויות ורמת המעורבות בטרור, הם לא מעורבים בכלל,
 13 מעורבים בעקיפין, מעורבים במישרין. גם בין המעורבים
 14 במישרין יש האדם שנמצא בדרך לקניון ואדם שמרכיב ואוסף
 15 את חומרי הנפץ, שהם אנשים במצבים שונים, שבדרך כלל
 16 מאפשרים לך לנקוט בסוג אחר של פעולות כנגדם. אם מישהו
 17 – אנחנו קוראים לו הרוקח – אם מישהו רוקח, כלומר, אוסף
 18 חומרי נפץ כדי לתת אותם למישהו שאנחנו קוראים לו
 19 המהנדס שיוצר את החגורה, יש לנו הרבה דרכים לפעול כנגד
 20 הרוקח, יש לנו גם הרבה זמן בין פעולת הרוקח לבין הפיגוע,
 21 ולכן המקום על הסקאלה קובע גם את הלגיטימיות של פעולה
 22 מסוימת כנגדו.
 23 כמובן שנשאר השאלה, . . . הפגיעה באנשים, הפגיעה בשכניו
 24 של הרשע. אנחנו לא אומרים אוי לרשע ואוי לשכנו כלאחר יד,
 25 אם אתה שכן שלו, אז זאת בעיה שלך וגמרנו, אם אתה שכן
 26 של הטרוריסט, אנחנו אומרים את זה בכל מקום בכללים
 27 שלנו, ישראל בתור מדינה דמוקרטית, ישראל שאחד

מעקרונות המשטר שלה זה כבוד האדם, וכבוד האדם זה כבוד	1
האדם באשר הוא אדם, כלומר, אנחנו חייבים בכבוד האדם	2
באשר הוא אדם, ואנחנו מבטאים את זה בדרכים שונות,	3
בהקשרים שונים, אבל אין לנו פטור מכבוד האדם. אפילו	4
בטרוריסט, כשאפשר לתפוש אותו, כמו שאנחנו עושים	5
באיו"ש, ולא להרוג אותו, אז זאת חובתנו לתפוש אותו. זה	6
טוב פעמיים. זה טוב בגלל כבוד האדם, כי אם אין לי סיבה	7
להרוג אותך, ואני יכול להתגונן בפניך בלי להרוג אותך, אז	8
אסור לי להרוג אותך.	9
ובעיקר לא לוודא הריגה.	10
ח. נדל:	
זה נכון. זה גם טוב למודיעין, שאנחנו תופשים אותו חי ולא	11
מת, אבל גם אם המודיעין לא מתעניין בו, אנחנו באופן מוסרי	12
נעדיף לתפוש אותו על פני להרוג אותו וזה אפילו הטרוריסט,	13
אבל קל וחומר השכן של הטרוריסט, שכן שלא מעורב בטרור	14
ולא במישרין ולא בעקיפין. אני ממש רוצה שלא לפגוע בו.	15
אבל יש לנו מצבים טרגיים, יש לנו מצבים טרגיים, ובמצבים	16
הטרגיים האלה, אנחנו חייבים להחליט בין שתי חבילות של	17
חובות שיש לנו, והעקרונות גם קובעים את הסקאלה של	18
חבילות החובות האלה. אנחנו אומרים שמדינה יש לה חבילת	19
חובות כלפי אזרחיה. מדינה חייבת לאזרחיה, מדינה	20
דמוקרטית חייבת לאזרחיה כך וכך ולא צריך להכביר מילים	21
בעניין הזה. אבל זאת היא חבילה כבדה מאד. יש חבילה של	22
חובות שמדינה חבה למי שנמצא בשליטתה אפקטיבית, גם אם	23
הוא לא אזרח שלה. תושבים, תיירים, עובדים זרים או	24
פלשתינים שהם בשטחים שהם בתפישה לוחמתית של מדינת	25
ישראל. אנחנו אחראים שם, יש לנו חבילת חובות, היא מאד	26

דומה לחבילה שיש לנו ביחס לאזרחים וההבדלים הם לא	1
מענייננו.	2
אח"כ יש אנשים שהם לא בשליטתנו. ויש אנשים שהם במדינה	3
אחרת, לאו דווקא בשטחי פלשתיין, הם גם בשטחי צרפת,	4
איטליה, יוון וטורקיה. הם לא אזרחינו, הם בני אדם, הם	5
חיים במקום אחר, אנחנו לא אדישים לגורלם. אנחנו לפעמים	6
נשלח כוח לפינוי הריסות, אם יהיה רעב אנחנו נשאל את	7
השאלה מה אנחנו יכולים לעשות כדי להקל עליו, הם בני	8
אדם, אנחנו מתעניינים בהם במסגרת ההסדרים הבין	9
לאומיים, אבל החבילה של החובות שלנו כלפיהם היא הרבה	10
יותר קטנה מהחבילה של החובות שלנו כלפי האזרחים.	11
ההבדלים בין החבילות האלה נכנסים במצבים הטרגיים	12
האלה, ואני בהרצאות שלי מזמין אנשים לחשוב על המצב	13
הזה שבו יש להם שני כפתורים, והם יושבים על הכפתורים	14
והם צריכים להחליט על איזה כפתור הם לוחצים. אתה לוחץ	15
על כפתור מספר אחד, יש פיגוע מתגלגל, אתה יודע במודיעין	16
שהוא ממשיך להתגלגל, אתה לא עושה כלום, אתה לא עוצר	17
את המפגע, אתה לא פוגע בשכניו, אבל הוא יגיע בסופו של	18
דבר לקניון ויהרגו עשרות ישראלים. במקרים קיצוניים כמו	19
של שחאדה זה יכול להיות לא עשרות, אלא הרבה יותר. זה	20
כפתור מספר אחד, ז"א ייפגעו אזרחים ישראלים, לא ייפגעו	21
שכניו של הטרוריסט.	22
כפתור מספר שניים, אתה גורם לאיזו פעולה בחי"א	23
שכתוצאה ממנה יש טיל שנכנס לבית שבו אנחנו יודעים	24
שנמצא הטרוריסט, אבל יכול להיות שייהרג לא רק	25
הטרוריסט, אלא ייהרגו גם אנשים אחרים שאתה לא רוצה	26
לגעת בהם. חלק מהם שאתה יודע מראש שהם שם, כמו אחת	27

מנשותיו של הטרוריסט שנמצאת אתו, וחיכית עד בוש לזה	1
שהוא יהיה לבד, אבל הוא תמיד מסתובב אתה, עם אחת	2
מהנשים האלה, ולכן גם היא תיפגע. מפני שאתה מוכרח	3
לעצור אותו, או אנשים שאתה לא יודע מראש שהם שם. עוברי	4
אורח שנקלעו בשנייה האחרונה לסביבתו. הטייס רשאי לא	5
לבצע את המשימה כשהמצב משתנה והוא רואה בסביבתו של	6
זה שרוצים לפגוע בו אנשים חדשים, שהוא לא רוצה לפגוע	7
בהם. הוא מפקד חי"א של המשימה הזאת והוא לא צריך	8
אישור מאף אחד בשביל לעצור את הביצוע של המשימה. לכן	9
יש אנשים שאנחנו –	10
לא רק טייס, כל אחד, כל מפקד בשטח. ח. נדל:	11
או.קי. אבל בסיכול הממוקד מן האוויר, זאת ההנחיה	12
הקבועה לטייס: אתה רואה שהשתנה שם משהו, אתה חושש	13
שתפגע באנשים שלא הבאנו בכלל בחשבון מראש שהם שם –	14
אתה יכול שלא לבצע, אתה יכול לחזור ואתה לא צריך אישור.	15
כמובן שהכי טוב כשאתה מתחיל לברר ואתה עושה כל מיני	16
בירורים ולפעמים אומרים לך: אל תבצע כי באמת אנחנו לא	17
רוצים, ולפעמים אומרים לך תבצע בכל זאת, כי אין ברירה,	18
כי מה שמתבשל שם הוא מוכרחים עכשיו לעצור אותו.	19
כשאנחנו במצב הטרגי הזה, יש לנו הכפתור השני שיעלה כלי	20
הטייס הזה וייפגע הטרוריסט וייפגעו אולי גם כמה משכניו	21
ולא ייפגעו ישראלים. עכשיו, על איזה כפתור אתה לוחץ? על	22
הכפתור שמאפשר לישראלים להיהרג וחס על חיי שכניו של	23
הטרוריסט, או על הכפתור שמגן על חיי האזרחים וגורם	24
למרבה האסון, גם לאחדים מהאנשים שאתה לא רוצה לפגוע	25
בהם.	26

- 1 מ. עינן : זה לגביך הצגה של שחור לבן במקרה הזה? הרי החיים הם לא
 2 כאלה, כי אותו טרוריסט שעושה את הדברים עם שכניו, יש
 3 עוד מספיק מערכת אמצעים שאני אמנע ממנו תיאורטית
 4 להגיע לקניון, לעומת זאת, בירי שלך על השכנים, אין יותר,
 5 . . .
- 6 א. כשר : אני מסכים אתך וזה גם נכון. אני חושב שהמצב הטרגי הזה
 7 הוא כבר מצב שמיצינו את הדרכים האחרות. אתה לא יכול
 8 לעצור אותו אחרת. אבל יש מצבים שבהם אתה מגיע למסקנה
 9 שאתה לא יכול לעצור אותו אחרת. הוא למשל יכול להיות
 10 מאד חמקמק, אתה בקושי עולה עליו, ועכשיו עלית עליו וזאת
 11 הזדמנות שאולי לא תחזור. אבל אתה יודע שהוא מתכנן
 12 ומגלגל את הפיגוע הזה. אתה לפעמים אין לך ברירה. אני
 13 מסכים בהחלט, והכללים שלנו אומרים את זה: אם יש לך
 14 ברירה לעצור אותו בלי לפגוע באף אחד זולתו, ואפילו בלי
 15 לפגוע בו, אתה חייב לנקוט בברירה האחרת. אבל כשאתה
 16 במצב הזה, כשבו אלה שתי האפשרויות, אתה חייב ללחוץ על
 17 כפתור מס. 2. מפני שחבילת החובות שלך לאזרחים היא יותר
 18 גדולה מחבילת החובות שלך כלפי תושבי עזה שהם אפילו לא
 19 תחת שליטתך עכשיו. זה טרגי. אתה לא רוצה את זה, אף אחד
 20 לא רוצה את זה, אף אחד לא מעוניין לפגוע באנשים שהם לא
 21 מסכנים אותנו, אבל לפעמים אין מזה מנוס.
 22 ואין כפתור שלישי, צריך להגיד. הכפתור השלישי לפעמים –
 23 עוד לא נתקלתי בבן אדם שיגיד לי שהוא ילחץ על כפתור
 24 מספר אחד, ונתקלתי במאות רבות שאמרו לי שילחצו על
 25 כפתור מס. 2 ונתקלתי בבודדים שאמרו לי: אבל יש כפתור
 26 מס. 3. כפתור מס. 3 זה כפתור השלום. תצאו משם ואז לא
 27 יהיו פיגועי טרור ולא תצטרכו להיות במצבים הטרגיים

1 האלה. אני אומר שזה בלבול מישורים. כפתור השלום הוא
2 כפתור של היחסים המדיניים של ממשלה מול ממשלה,
3 ובוודאי ששם צריך ללחוץ על כפתור השלום וצריך לפתור
4 לשלום, מדינה דמוקרטית חייבת לפתור לשלום, מפני שלשלום
5 זה מיגון לאזרחים שלה. אבל אנחנו נמצאים עכשיו במישור
6 אחר, במישור של הלחימה. ואפילו אם הממשלה תלחץ מחר
7 על כפתור השלום, עדיין יכול להיות שהפיגוע הזה מתגלגל
8 ואני חייב לשאול את עצמי מה לעשות. הלחימה על כפתור
9 השלום לא תעצור את הפיגוע המתגלגל. אם היא תעצור –
10 מצוין. אם היא עצרה את הפיגוע המתגלגל אז היא עצרה
11 אותו. אבל אנחנו יודעים שהפיגועים מתגלגלים גם כשלוחצים
12 על כפתורי שלום, ומכל מקום בכללים אתה צריך להתכונן
13 לאפשרות הזאת, שהפיגועים ימשיכו להתגלגל גם כשכפתורי
14 השלום נלחצו ועגלות השלום זזות.
15 יש ביקורת מן הצד ההפוך, של שימוש, לא שימוש יתר בכוח,
16 אלא שימוש חסר בכוח. אבל אולי לפני שאני עובר לזה, אני
17 אסכם את העניין של שימוש יתר בכוח. אני חושב שבדרך כלל
18 הטענות על שימוש יתר בכוח הן טענות פורחות באוויר. אני
19 לא רוצה להגיד עליהן שהן לא נכונות, אני רוצה להגיד עליהן
20 שהן לא מבוססות.
21 ר. גביזון: לא דיברת בכלל על סיטואציה מרכזית שאנחנו אמורים
22 לבדוק. אתה דיברת על סיטואציה כמו נגיד עזה, או הגדה, לא
23 דיברת על המצב שבו יש מדינה שהיא מדינה אחרת, שאנחנו
24 מנהלים בה לחימה ומתעוררות בעיות של הבחנה בין מטרות
25 אזרחיות וצבאיות.
26 א. כשר: אני אעסוק בזה, אבל אני רוצה לסכם את הנקודה הזאת של
27 שימוש יתר בכוח בהקשרים של פעולת חי"א, ובמקום שבו יש

- 1 גם אנשים שהם מטרות מסכנות וגם אנשים אחרים. אני
- 2 רוצה לומר, שהשאלה אם זה כוח, יש רעיון המידתיות
- 3 בעקרונות המלחמה הצודקת, הפרופורציונליות, השאלה אם
- 4 זה פרופורציונלי או לא, זו שאלה שהרבה יותר קשה לענות
- 5 עליה ממה שזה נדמה. כשאנחנו עושים איזו פעולה
- 6 שמתפרסמת בקווים כלליים ולמחרת, לא יודע, שר החוץ
- 7 בשבדיה או שרת החוץ בדנמרק אומרים שזה היה לא מידתי,
- 8 זה לא רציני. מפני שכדי להגיד שזה לא פרופורציוני, אתה
- 9 צריך לדעת מה האיום, מה סקאלת האמצעים שיש כדי לסכל
- 10 את האיום הזה, מה הסיכויים והסיכונים שנסקפים מכל אחד
- 11 מהם ומה נעשה מבין איזה אמצעים נבחר מתוך כל הסקאלה
- 12 הזאת. וזה בדרך כלל לא נעשה כשיש איזו תגובה מהירה
- 13 כזאת של כוח מופרז.
- 14 גם כל שאלת הכוח המופרז היא שאלה בעייתית כשמדובר על
- 15 עצם המערכה בלבנון. אני נתקלתי בשאלה הזאת
- 16 באוסטרליה, אמרו לי: בסה"כ חטפו לכם שני חיילים, אז מה
- 17 כל המהומה הזאת שעשיתם. אבל אני חושב שגם זאת אי
- 18 הבנה של מושג הפרופורציה, של מושג המידתיות. אתה לא
- 19 שופט את המידתיות בקנה המידה השטחי של המעשה שנעשה,
- 20 אם מישהו ברחוב בא אלי ותוקע בי את הציפורן שלו בלחי,
- 21 זה לא אומר שתגובה מידתית שלי תהיה לתקוע את הציפורן
- 22 שלי בלחי שלו, אלא השאלה מה האיום שיש פה עלי כאשר
- 23 מישהו תוקע את הציפורן שלו בלחי שלי. זה הציפורן שלי, זה
- 24 היד שלו, זה הזרוע שלו, זה האיש? זה הכנופיה שלו?
- 25 י. דרור: יש לי שאלה שקצת סוטה, אבל נוגעת מאד לנושא שלנו. אני
- 26 אציג את זה בצורה היפותטית ואשים את זה, שיהיה לך ברור.

- 1 נניח יש לך שתי ברירות לצרכי המחשה, לפתוח מלחמה עכשיו
- 2 ויהיו לך 500 חללים או לחכות חמש שנים בהסתברות גבוהה
- 3 שתהיה לך מלחמה עם 2000 חיילים. ההמחשה היא לפתוח
- 4 במלחמה נגד חיזבאללה לפני שהוא מתבצר, או לחכות אולי
- 5 כן אולי לא, איך אתה מתייחס לשאלה הזאת. השאלה ברורה,
- 6 נכון?
- 7 מ. עינן: זה לא שחור לבן.
- 8 א. כשר: אני חושב ש – זה נאמר בכללים שלנו, אתה צריך לעשות
- 9 שיקולים גם לטווח קצר וגם לטווח ארוך. אבל יש עדיפות
- 10 לשיקולים לטווח קצר. יש עדיפות לשיקולים לטווח קצר.
- 11 י. דרור: למה?
- 12 א. כשר: מפני שאתה בטווחים ארוכים יכול לחשוב על כך שיהיו לך
- 13 יותר אפשרויות.
- 14 י. דרור: אני אתן לך כלל, אנחנו יודעים שיש הסתברות גבוהה, ואנחנו
- 15 הרי לא עושים ב"בינרי", חיים זה הסתברותי, החלטות זה
- 16 הסתברותי. כאן יש וודאות שיש לך 500 חללים ושם יש
- 17 הסתברות גבוהה מאד שיש 1000 או 1500 חללים.
- 18 א. כשר: אני חושב שאנחנו מדברים בטווחים יותר ארוכים, אנחנו לא
- 19 יכולים לדבר על הסתברויות גבוהות מתוצאה מסוימת.
- 20 י. דרור: אבל תשמע, אני נותן לך דוגמא, אתה סוטה באותם כללים
- 21 שלא רצית שהוא יסטה. אני אתן לך טסט קיז למורל, ואל
- 22 תסטה, אם מותר לבקש, מן העובדות, העובדות ניתנות, אלה
- 23 העובדות. מה אתה עושה, זה טסט קיז ל-moral reasoning
- 24 מ. עינן: יש לי שאלה הרבה יותר מוקדמת, האם בכלל השאלה הזאת
- 25 היא שאלה של קוד אתי? אני בכלל לא מבין מה הקשר בין
- 26 המושג של קוד אתי לבין שיקולים של מערכה צבאית בנושא
- 27 הזה של כמות הנפגעים שתהיה לי בהשגת יעדים ומטרות וכו'.

- 1 א. כשר : לפעמים חושבים על קוד אתי ובהקשר של צה"ל גם בצדק,
 2 כמשהו שכל חייל צריך להכיר וכל חייל צריך לפעול על פיו,
 3 ואילו כאן אנחנו עוסקים עכשיו בשיקולי הממשלה, לכן
 4 לכאורה זה לא עניין של הקוד האתי. אבל לאמתו של דבר, גם
 5 הקוד האתי וגם שיקולי הממשלה שואבים מאותו מקום,
 6 כשמדובר במדינה דמוקרטית, שהוא תורת הלחימה הצודקת.
 7 מה מותר ומה אסור לעשות גם במישור הממשלה שצריכה
 8 להחליט אם לצאת למלחמה או לא, ומתחשבת באומדן
 9 האבידות וגם במישור של הפעילות של החיילים והמפקדים
 10 במסגרת הלחימה.
- 11 י. דרור : כל זה נכון, אבל אני אומר נניח שיש אותה תוצאה חיובית,
 12 אנחנו נשארים עם השאלה למה אתה אומר אפריורי שהטווח
 13 הקצר יותר חשוב.
- 14 א. כשר : אני עונה על זה כך : אתה מסכן חיי חיילים כשאתה ברירה.
 15 י. דרור : למה? הסתברות גבוהה, בעולם אין כמעט מצבים של אין
 16 ברירה, רק אם תוקפים אותך, כלומר, חסרה לי בגישה שלך
 17 מחשבה הסתברותית.
- 18 א. כשר : אני מסכים שהמחשבה הסתברותית היא בתוך העניין. אני
 19 מסכים שכל דבר צריך לחשוב איך הוא מתנהל בצורה
 20 הסתברותית ויש לנו גם אפילו כלל שאומר לנו מה לעשות
 21 כשההסתברויות נמוכות, לא רק שהן גבוהות וזה מקרה יותר
 22 קשה. אבל אני עדיין חושב שאנחנו, גם כשמדובר על
 23 הסתברויות, אנחנו צריכים לשאול את עצמנו איך אנחנו
 24 מצדיקים את המשלוח של אנשים להסתכן, כשבעצם לא
 25 נשקפת עכשיו סכנה להם ולשכמותם ולאזרחים, אלא יש לנו
 26 אומדן שבטוח יותר ארוך יהיה סיכון. עכשיו, אנחנו צריכים

- 1 לשאול את עצמנו, על מה אפשר לעשות בזמן שיש לנו עד
- 2 הטווח היותר ארוך הזה, עד שנגיע לשם ובדרך כלל-
- 3 י. דרור: . . .
- 4 א. כשר: . . .
- 5 י. דרור: . . .
- 6 כבי' השופט: . . .
- 7 א. כשר: . . .
- 8 אני רוצה לענות לשאלה של רותי, כשאנחנו מסתכלים על
- 9 מדינה שמתוכה נערכות פעולות עוינות נגדנו, והיא לא נוקפת
- 10 אצבע, זה מצב קלאסי. זה מצב שהיה פעם בין ארה"ב לבין
- 11 בריטניה כשהיא שלטה בקנדה. חלק מהמשפט הבין לאומי
- 12 מתחיל בדיוק בנסיבות האלה, שארה"ב לא עושה כלום נגד
- 13 אלה שעוברים את הגבול ועושים כל מיני דברים, ולכן הצד
- 14 השני אומר: מכיוון שאתה לא לוקח אחריות על הנעשה אצלך,
- 15 אז אני מגן על עצמי בעצמי. עדיף שאתה תעשה את זה, עדיף
- 16 שממשלת לבנון תעשה את זה, אבל אם ממשלת ישראל לא
- 17 עושה את זה, אז אתה אמור לעשות את זה.
- 18 אני לא רוצה לדבר על השאלה של הרס תשתיות בלבנון, כדי
- 19 לדחוף את לבנון לפעול בכיוון הזה. אני חושב שזה ברמת
- 20 החלטות המדינה, זה לא ברמת החלטות של האתיקה
- 21 הצבאית.
- 22 ר. גביזון: את זה אני לא לגמרי הבנתי. איך אתה מבנה את סוג
- 23 השיקולים הזה, זו בדיוק השאלה הבאה שלי, כי אני מצטרפת
- 24 קצת לשאלה של מנחם, כי ברמה של ההחלטות שאנחנו
- 25 בודקים, האם שיקולים מהסוג הזה, ואיך שיקולים מהסוג
- 26 הזה צריכים להיות מובנים לתוך מערכת קבלת ההחלטות.

- 1 א. כשר: אני יכול להגיד כך: שעקרונות המלחמה הצודקת אומרים
- 2 שמי שמכריז על מלחמה יש לו סמכות לעשות את זה, אין
- 3 בעיה במקרה שלנו, זו הממשלה, במדינה דמוקרטית. יש לו
- 4 עילה נכונה לעשות את זה. השאלה אם הרס תשתיות זה עילה
- 5 נכונה או לא, עליה צריך לדון בפרוטרוט. צריך בין השאר
- 6 לדון בשאלה הזאת לאור עיקרון נוסף שאומר לך שיש לך
- 7 סיכויים להצלחה. אז לא מן הראוי לצאת למלחמה אם אין
- 8 שום סיכוי להצליח בה. עכשיו, האם זה שאתה תהרוס
- 9 תשתיות בלבנון, זה באמת יגרום ללבנון לפעול כנגד
- 10 החיזבאללה בדרום לבנון, זאת שאלה מרכזית בעקרונות
- 11 המלחמה הצודקת בחלק הזה שחל על הממשלה. צריכות
- 12 להיות לך הכוונות הנכונות, כלומר, זה לא בהזדמנות זאת
- 13 אתה עושה עוד כל מיני דברים אחרים. זה צריך להיות last
- 14 resort אין לך שום דרך אחרת לעשות את זה. זה צריך להיות
- 15 בצורה ששומרת על ההבחנה, וזה צריך להיות בצורה שהיא
- 16 מידתית וצריך לעמוד בדרישות האלה. כדי לעמוד בדרישות
- 17 במלחמה הצודקת, ברמה של הממשלה וצריך לעמוד בחבילת
- 18 הדרישות האלה.
- 19 אני לא רוצה לדבר על העובדות בערב הפתיחה של המערכה,
- 20 כי אלה חלקן לא ידועות לי, חלקן הן עניין של ערכי
- 21 הממשלה.
- 22 ר. גביזון: העקרונות, להבדיל מרמת הפירוט הגבוהה יחסית שהגעת
- 23 אליה, אז רמת העקרונות שאתה מציע כאן היא מאד עמומה.
- 24 א. כשר: זה הנתון ברמה הכי מופשטת, ועכשיו אפשר לפרט אותו,
- 25 אפשר להסיק ממנו מסקנות לגבי מצבים. אבל צריך אינפוט
- 26 עובדתי כדי לעבור מן העיקרון המופשט לשיפוט של מצב
- 27 מסוים. אני יכול להגיד שמדינה חייבת להגן, אין לה ברירה,

כשהיא עומדת מול התקפה על אזרחיה, כשהיא עומדת מול	1
התקפה על לוחמיה. אני לא מוכן להגיד כלאחר יד בלי תשתית	2
עובדתית רחבה, שלמדינה אין ברירה אלא לפגוע בתשתיות של	3
מדינה שכנה, כשזאת לא עושה כלום ומשטחה נעשות פעולות	4
כנגד מדינת ישראל, אזרחיה ולוחמיה.	5
אני רוצה להגיד על –	6
מ. עינן: סליחה, יש מושג שנקרא ענישה בתורת הלחימה. בעצם מה	7
שאתה אומר לי, אם אני אתרגם אותך נכון, למושג הזה אין	8
מקום בתפישה האתית.	9
א. כשר: אני חושב שהמקום – בוא נבחין בין רמות שונות של ענישה.	10
ענישת אדם וענישה –	11
מ. עינן: מה לגבי המושג הלאומי.	12
א. כשר: במושג הלאומי ענישה היא צד מאד בעייתי. היא צד מאד	13
בעייתי, ואתה בעצם משתמש לרעה בקונוטציות של הביטוי	14
ענישה, במשהו שהוא לא ענישה אלא הרתעה. מה שאתה רוצה	15
לעשות זה הרתעה. ענישה במשמעות המילולית של הביטוי	16
הזה, שאדם הובא לפני בית משפט, יש הליך שיפוטי הוגן,	17
ניתנה לו הזדמנות להגן על עצמו, השופט קבע את דינו, ואז	18
מושת עליו עונש. זה עונש. מדינה מענישה עבריינים באמצעות	19
בתי המשפט שלה. שום סיכול ממוקד – אנחנו אומרים את זה	20
במפורש – שום סיכול ממוקד אסור לו להיות מנימוקים של	21
ענישה. בעבר חטאת נגדנו, לא הצלחנו לתפוש אותך ולהביא	22
אותך לבית דין אז נהרוג אותך. זה ממש פסול לחלוטין.	23
הסיכול הוא פני עתיד, לא פני עבר. פני עבר – זה בית	24
המשפט. אם אתה חושב שהוא עדיין מסכן אותך, זו	25
סיטואציה אחרת, אבל אם כל מה שאתה רוצה זה להיפרע	26

- 1 ממנו על מה שהוא עשה בעבר, זה מעשה לא לגיטימי. ואסור
- 2 לנהוג בצורה הזאת.
- 3 י. דרור: . . .
- 4 א. כשר: . . . אני אומר שסיכול בתור סיכול זה מאה אחוז, מותר
- 5 לעשות פעולות סיכול, אם מוכרחים לעשות את זה כך, אז
- 6 תעשה את זה כך. הרתעה זה עניין בעייתי, כשאתה הורג לשם
- 7 הרתעה, וענישה זה לא בא בחשבון. זה ענישה של אנשים, הם
- 8 חטאו ופשעו, תביא אותם לבית דין. שם או כאן, אבל ענישה
- 9 זה ביטוי מעולם המשפט שהוא לא מתאים למקום הזה.
- 10 אבל נחזור לשאלתך. מדינות בעצם כשמדברים על ענישה,
- 11 מדברים על הרתעה.
- 12 מ. עינן: נכון. אתה משחק במילים במידה די רבה, וזה חשוב, המילים
- 13 חשובות מאד.
- 14 א. כשר: לא, להיפך, אני חושב שמי שאומר ענישה משחק במילים.
- 15 מ. עינן: לא לא, אני אומר, זה חשוב מאד, ההפרדה הזאת, אבל
- 16 בסיכומו של דבר, כשמישהו אומר ענישה, הוא באמת מתכוון
- 17 להרתעה. ז"א אתה עושה פעולה במושגים הפשוטים מוגזמת
- 18 במידת התגובתיות שלך, על מנת להרתיע אותו מפעולה
- 19 אחרת. עכשיו תראה, השתמשתי כמעט באותן המילים שאתה
- 20 רצית,
- 21 ח. נדל: להרתיע אותו לעתיד.
- 22 מ. עינן: אני מדבר על הרתעה לעתיד. שיחקתי באותן המילים רק קצת
- 23 אחרת, ושוב פעם, נכנסנו פה לאיזשהו –
- 24 א. כשר: לא, צריך להבין את הלוגיקה של ההרתעה. הלוגיקה של
- 25 ההרתעה היא אחרת. הלוגיקה של סיכול היא שיש פה סיכון.
- 26 ואני מוכרח למחוק אותו. יש פה סיכון ואני צריך להתגונן
- 27 בפניו. הלוגיקה של הרתעה היא לוגיקה אחרת, זה לא סיכון

- 1 שאני מוכרח למחוק. אלא יש אפשרויות שהוא עשה לי משהו
- 2 עכשיו בעבר הקרוב, יש אפשרויות שהוא ירצה לעשות דברים
- 3 כאלה, יש אפשרויות, זה לא שעכשיו יש פה איזה סיכון, יש
- 4 אפשרות שהוא ירצה לעשות את זה עוד פעם, ואני צריך לתת
- 5 לו סימן שאני לא אעבור על זה בשתיקה, בפעם הבאה,
- 6 כשיעמוד בפני דבר כזה, אז הוא יקבל ממני תגובה אולי יותר
- 7 קשה מהתגובה שהוא קיבל עכשיו.
- 8 צריך להבין שהעובדה שזו הרתעה ולא סיכול, מגבילה אותי.
- 9 היא מגבילה אותי פעמיים. פעם אחת, אני לא יכול להרשות
- 10 לעצמי לפגוע באנשים שלא חטאו ולא פשעו, רק כדי לתת
- 11 איתותים ולהעביר אינפורמציה על כוונותיי לעתיד, שמא יהיו
- 12 לו כוונות כאלה בעתיד. זה לא מצדיק פגיעה בחיי אדם. זה
- 13 דבר אחד.
- 14 דבר שני, הרעיון הזה שאני אחרוג מן המידתיות, הוא רעיון
- 15 ממש מזמין ביקורת. הוא ממש מזמין צרות בין לאומיות.
- 16 . . . אסור לך לעשות פעולות לא מידתיות. אתה על פי
- 17 הנורמה של המלחמה הצודקת, על פי הנורמות של הדין הבין
- 18 לאומי, כל פעולה שלך צריכה להיות מידתית. אבל מידתי זה
- 19 הרבה יותר מורכב ממה שזה נראה, . . . , זה יהיה הרבה יותר
- 20 וזה ייראה הרבה יותר משמעותי מאשר התעסקות בשני
- 21 חיילים. התעסקות – אתה חטפת לי שני חיילים, אני אחטוף
- 22 לך חמישה, שזה כן מידתי. לא, זה ייראה בקנה מידה יותר
- 23 רחב. אבל אני לא יכול להגיד ביודעין אני חרגתי מן המידה
- 24 הדרושה כדי לאותת. אתה יש גם המידה הדרושה והיא מידה
- 25 שהיא מגבילה אותך, ואין מנוס מן המגבלות האלה.
- 26 ר. גביזון: למה, למה?

- 1 י. דרור: פה תבחין בין התועלת ביחסי ציבור לבין הצידוק המוסרי
- 2 כלפינו. תעזוב בצד את ההשפעה על יחסי הציבור, תעסוק רק
- 3 בצד האתי שלנו. אם ע"י פעולה מסוימת יש הסתברות גבוהה
- 4 למנוע התקפה עלי, זה הרתעה.
- 5 א. כשר: אני לא מתנגד לזה. אני לא מתנגד לזה שפעולה תהיה אבל
- 6 גם שם יש מידתיות, גם שם אתה צריך לשאול את עצמך: אני
- 7 צריך להרוס בהיקף הזה כדי שהוא ייזהר מפני או כדי שיעשה
- 8 משהו, או שמספיק להרוס הרבה פחות. מותר לי לסכן חיי
- 9 אנשים שנמצאים שם או שהם לא מסכנים אותי או לא.
- 10 מ. עינן: השאלה היא מה זה מידתיות, הרי עצם המילה היא שהמידה
- 11 שלך ושלי היא לא אותו הדבר.
- 12 א. כשר: לא, אני חושב שהן כן אותו הדבר. אני חושב שזאת שאלה
- 13 אובייקטיבית. יכולים להיות חילוקי דבר בכל דבר, אבל א.
- 14 זה צריך להיות אינסטרומנטאלי. ז"א זה צריך לשרת את
- 15 המטרה שעליה מדובר. אתה צריך להוכיח שזה באמת מכשיר
- 16 להשגת המטרה הזאת. כשעושים פעולות ענישה, אז כאילו
- 17 נקמה נקרא לזה, זה לא אפקטיבי, אלא אני פרקתי את הכעס
- 18 שלי ונתתי לו אגרוף, ומה זה מבטיח? כלום. אז לכן א.
- 19 אינסטרומנטאלי. אתה צריך להוכיח שזה יהיה אפקטיבי. ב.
- 20 בתור אינסטרומנטאלי זה צריך להיות הכי טוב שיש לי. הכי
- 21 טוב שיש לי משתי הבחינות. זה משיג את המטרה שאני רוצה
- 22 הכי טוב, המכסימלית, וזה גורם נזקים מיותרים שאני לא
- 23 רוצה בהם בצורה המינימאלית. כשאנחנו מדברים על
- 24 מידתיות, אנחנו קודם כל מדברים על הממדים האלה שהם
- 25 מימדים אובייקטיביים. שאנחנו רואים בהקשרים אזרחיים,
- 26 שבתי המשפט מפעילים אותם כל הזמן. המקום שבו נכנסת
- 27 התובנה שלך, הוא המקום שבו לפעמים אומרים לנו, גם צריך

1 להיות איזה יחס בין התועלת שאתה מפיק לבין הנזק שאתה
2 גורם. יכול להיות שזאת הדרך הכי טובה, אבל עדיין היא
3 גורמת כל כך הרבה נזקים, אז יחסית למה שאתה מרוויח היא
4 לא מוצדקת. כאן אני מסכים שזה נתון לשיקולים מדיניים,
5 לשיקולים ערכיים, אני לא רוצה לקרוא לזה יחסי ציבור,
6 מפני שזה עקרונות המלחמה הצודקת, העולם כולו רוצה
7 לפחות ברמה התחלתית לפעול על פי עקרונות המלחמה
8 הצודקת שכוללים מידתיות. אבל זה חלק מן הרעיון
9 שמידתיות הוא עקרון אובייקטיבי ואפשר בקלות יחסית
10 להפעיל אותו. בקלות יחסית וחלק הוא יותר מורכב,
11 ההשוואה.
12 לכן אני אמרתי, למשל, שהחובות, חבילת החובות נכנסת כאן
13 לעניין. למשל, כשמישהו משבדיה מסתכל עלינו, אז הוא יכול
14 להגיד שאנחנו עשינו משהו שהוא לא מידתי. מפני שהוא
15 מסתכל על אזרחי ישראל ועל פלשתיני שהם שכניו של
16 הטרוריסט כשוויים. כי מבחינתו הם באמת שווים, אבל
17 ממשלת ישראל לא יכולה להסתכל עליהם כעל בעלי אותו
18 מעמד מבחינתה. יש לה חבילת חובות שונה כלפי אזרחי
19 ישראל מצד אחד, ופלשתינים בעזה שזה לא בשליטתה מצד
20 שני. ולכן היא יכולה להגיד, היא כן תגיד שזה מידתי.
21 מ. עינן: אם אני רוצה לעבור רגע למורל, למקום ממנו יצאנו לפגישה
22 אתך, אתה יודע, כשהייתי מאד צעיר, היו שני מושגים
23 ששניהם בעיני הם מושגים לא נכונים. אחד זה המוסר
24 ההוטנטוטי שהיינו אומרים והשני זה המוסר היהודי. תרשה
25 לי לפסוק שבשניהם אני לא ידעתי אף פעם מה זה המוסר
26 היהודי אני מקווה שלא חוזרים לימי התנ"ך לבדוק אותו, כי
27 אז אנחנו בבעיה לא פשוטה. הבעיה שאני שואל אותך, אמר

ראש הממשלה, אמרה מדינת ישראל, נסראללה תיזהר, אנחנו	1
נחסל אותך. זה היה חלק ממטרות הניצחון של המלחמה	2
ודיברת על ניצחון, מטרת הניצחון של המלחמה.	3
אנחנו יודעים שעליו יבוא מחליף למחרת, לא משתנה פה שום	4
דבר במערכת היחסים הדואלית הזאת האמביוולנטית	5
שקיימת בין טרור ומדינה וכו', וזה נראה מאד לגיטימי. . . .	6
יש כמה דברים שאפשר לומר על זה. קודם כל צריך להבדיל	7
בין הכרזות ראש הממשלה בתקשורת לבין הנחיות הממשלה	8
בתור זאת שהצבא נתון למרותה. והכרזות ראש הממשלה	9
מיועדות לקהל אזרחי ישראל, לנשיא אסאד, לנשיא בוש וגם	10
לאנשים בלבנון ולחיזבאללה ביניהם. אבל אותי מעניין מה	11
כשדובר בממשלה, כשהיתה החלטה מסוימת בממשלה,	12
מחליטים, אז מה תוכן המחליטים. וזה יכול להיעשות	13
ויכולים להיות הבדלים בין הדברים האלה, מטבע הדברים.	14
שנית, אני רוצה לומר, שכשעומד מולנו ארגון שאנחנו	15
מפרשים אותו, אנחנו מבינים אותו במידה גדולה של הצדקה,	16
כזרוע צבאית של מדינה שרוצה לראות את המזרח התיכון	17
בלעדינו, ושמתחמשת בנשק גרעיני ושהנשיא שלה כל שני	18
וחמישי מכחיש את השואה, וזאת זרוע צבאית שלה, זרוע	19
אסטרטגית שלה, אז אנחנו יכולים לומר שיש לנו מלוא	20
ההצדקה לנקוט בצעדים, כדי לעמוד מול האיום הזה, לא ע"י	21
זה שנחכה שהוא יפעל נגדנו בצורות מסוימות, אלא מבעוד	22
מועד. זו מלחמה, המלחמה יכולה להיות צודקת גם אם אני	23
יורה את הירייה הראשונה.	24
מלחמת ששת הימים בספרי הלימוד דוגמא מובהקת למלחמה	25
צודקת שנקטה בה מדינת ישראל, למרות שהיא ירתה את	26
הירייה הראשונה, מפני שמצרים וסוריה היו על מסלול	27

- 1 שמוביל למלחמה, ואם היינו מחכים, היתה מלחמה והיינו
- 2 פותחים בה בתנאים פחות טובים והיו לנו יותר הרוגים, לכן
- 3 זה היה מוצדק. לכן גם כאן, הרצון להפטר מחטיבת הקומנדו
- 4 האיראנית הזאת של החיזבאללה הוא לגיטימי ונכון, ולא
- 5 צריך לחכות עד שכל החטיבה הזאת בבת אחת תפעל. מספיק
- 6 שאנחנו בעימות אתה.
- 7 אני חושב שלכן הרצון לנקות את דרום לבנון מכוח האויב
- 8 הזה הוא נכון, אבל מכיוון שמדובר על אוגדת קומנדו, אז
- 9 לנקות פירושו לנקות משורה ארוכה של חוליות עצמאיות, זה
- 10 משהו שמתמשך יותר מאשר מאבק של שתי אוגדות מול
- 11 אוגדה שכולן משוריינות. זה עניין אחד.
- 12 אני חושב שכשאנחנו פועלים נגד כוח כזה, אנחנו רשאים
- 13 לפעול כנגדו, אנחנו לא חייבים להשתכנע מראש, שאם נפגע בו
- 14 אנושות, אז גמרנו, אז פתרנו אחת ולתמיד את הבעיה.
- 15 . . . אבל אנחנו לא פוגעים בארגון בהנחה שזה ימחק אותו
- 16 מן המפה, אלא קודם כל זה נותן לנו זמן ושנית זה נותן עדיין
- 17 אפשרות שלא יקום ארגון תחליפי.
- 18 ר. גביזון: הכל נשמע נפלא והכל נשמע משכנע מאד, אבל הקשר בין זה
- 19 ובין העקרונות האתיים שדיברנו עליהם קודם נראה לי די
- 20 רחוק.
- 21 א. כשר: אני חושב שזה נגזר מהם, אני חושב שאנחנו צריכים להבין
- 22 את המשמעות של איום, איום לא חייב להיות מייד.
- 23 ר. גביזון: ז"א אפשר היה לצאת להילחם בלבנון גם בלי החטיפה.
- 24 א. כשר: אני חושב ככה. אני חושב ככה. כן.
- 25 ר. גביזון: יפה. והשאלה של מידתיות היא בעצם לא מאד מאד
- 26 משמעותית.
- 27 א. כשר: המידתיות, אמרתי את זה.

- 1 י. דרור: זה סותר מה שאמרת קודם, נתת דוגמא היפותטית אם לפתוח
2 במלחמה עכשיו או לחכות. ואתה אומר עכשיו כן לפתוח.
- 3 א. כשר: לא, ממש לא, ממש לא. אני חושב שהמידתיות שדיברתי עליה
4 היא באמת המידתיות ביחס לאיום שיש לנו בדרום לבנון או
5 ביחס לחטיפת שני חיילים, ביחס לכוח שחטף שני חיילים, זו
6 מדתיות לאיום הזה והאיום הזה הוא איום של זרוע צבאית
7 אסטרטגית של מדינה במאמץ מתקדם לפתח נשק גרעיני.
- 8 ר. גביזון: אבל שאלנו קודם ואז אמרת שאם יש לנו בעיה של לצאת
9 עכשיו לכוח יחסית קטן מול לחכות לכוח שיהיה יחסית גדול,
10 אז צריך להפעיל יותר שיקולי טווח קצר, ואם היום זה לא
11 הכרחי, אז –
- 12 א. כשר: זה לא כשמדובר ברמה הזאת של השדרוג האסטרטגי הגרעיני
13 של האויב שלך. זה כשמדובר על איומים מאותו סוג, מאותה
14 רמה. זה מקום אחר.
- 15 ח. נדל: אם אני לא מפריע, אני אציג לך תרחיש. אני התרשמתי
16 שאתה אומר: עניי עירי קודמים, בגדול אבל אתה שם
17 הסתייגויות, והנה התרחיש: בית של 10 קומות בקומה
18 חמישית יש לך את המחסן עם התחמושת וכו' וכו', ובקומה
19 העשירית משפחה. אתה תוקף את הבית או לא?
- 20 א. כשר: תלוי בעוד כמה פרמטרים. תלוי מה קורה בבית הזה. אם
21 הבית הזה הוא מחסן
- 22 ח. נדל: מחסן, מחסן.
- 23 א. כשר: אם הבית הזה רק מחסן אני עושה כמיטב יכולתי כדי שהבית
24 הזה יתפנה מתושביו ואחרי שעשיתי כמיטב יכולתי, וגם
25 ווידאתי במידת האפשר שהבית אכן פחות או יותר נקי, אז
26 אני יכול לפגוע בו. אבל לעומת זאת, אם יש שם פיגוע מתגלגל
27 או אם יושבים בבית הזה ראשי הזרוע הצבאית של החמס, או

1 ראשי הזרועות הצבאיות של החיזבאללה, זה סיפור אחר.

2 מפני שאז אני מסכל איום מסוג אחר. כאן זה מחסן וכאן זה

3 פיגועים מתגלגלים או פעילויות צבאיות מתגלגלות. אני חושב

4 שאי אפשר רק ע"י התיאור הזה של בית, טרוריסטים או אנשי

5 חיזבאללה ועוד אנשים, אי אפשר להגיע למסקנות של המותר

6 והאסור. ואני רוצה להדגיש שאפשר לטעות בשני – צריך

7 לבצע את הפעולה הראויה ואסור לטעות בשני הצדדים, בשני

8 הכיוונים, וטעויות יש בשני הכיוונים. טעויות ייתכנו בשני

9 הכיוונים. . . . ההנחה היא שאין פה עוד אנשים בסביבה. וזה

10 מצב של טעות בכיוון האחד, . . .

11 . . . היה מקרה שבו היו 7 אנשים מהזרוע הצבאית של

12 החמא"ס בבניין בעזה שהיו בו כמה דירות ואנחנו ידענו

13 באיזה דירה האנשים האלה ואפשר היה להרוס את הבית

14 ואפשר היה לנסות לפגוע רק בדירה, ופגענו רק בדירה בחימוש

15 חלש והאנשים יצאו שם כשהם מנערים את הסיד מהבגדים.

16 ועכשיו, צריך לשאול את השאלה, שאני לא יודע את התשובה

17 עליה, אבל אני מניח שאמ"ן יודע את התשובה עליה, אמ"ן

18 והשב"כ יודעים את התשובה עליה, כמה אנשים נהרגו, מפני

19 שהשבעה האלה המשיכו לפעול, כמה ישראלים נהרגו. אני

20 חושב שיש אפשרות, אני לא אומר את זה, כי צריך לשמוע את

21 התשובה העובדתית. יש אפשרות שזאת טעות בכיוון ההפוך.

22 לכן אפשר לטעות בשני הכיוונים.

23 מ. עינן: אתה יודע, באמת, כאיש צבא לשעבר, שלא עבר את הקורסים

24 ואת ההשתלמויות שלך, לא בגלל שאני שומע אותך, לא מפני

25 שהדברים שלך לא נכונים, בגלל שהם אולי נכונים, אנחנו

26 נכנסים פה לפרמטרים שאני שומע אותם גם במקום אחר.

27 אפילו פה נשאלה השאלה, אם נכנסים למלחמה תיאורטית

שיש לך 500 הרוגים מול עתיד של 1000. הרי אף אחד לא	1
מכיר את תוצאות המלחמה לדאבונו, וברוב המקרים הן או	2
יותר גרועות או יותר טובות. ז"א אנחנו שמים בעצם על	3
עצמנו סייגים שהם מעין מודל תיאורטי לגבי מציאות שהיא	4
מוחלטת.	5
עכשיו, עוד דבר אחד, מצד שני אתה עושה פעולה הפוכה.	6
אפילו להערה שלך עכשיו, ולא שאני מדבר במובן המוסרי	7
עכשיו, לא היהודי ולא הזה, האישי, לתקוף בניין שהיית	8
הורג שבעה אנשים ואתה אומר שאמ"ן היה צריך לעשות מאזן	9
ואולי עשה מאזן כמה הם גרמו וזה, אין מתודולוגיה כזאת,	10
אין יכולת כזאת, אני לא מאמין בזה, ועוד מעולם לא הצליחו	11
להוכיח לי את זה, גם בתפקידים שלי בצבא, ועברתי את כל	12
הספקטרום. כי אתה יודע שמציאות אחת איננה מתחילה	13
ונגמרת כאן, אלא אם זה מפגש התגוששות בתוך ארנה קיימת	14
ברומא. אחד הדברים שאני פתאום מוצא את עצמי, זה במין	15
כללים ברורים עם איזו מתמטיקה שעושים שהיא לא קיימת.	16
אני אתחיל מהסוף. אין פה מתמטיקה. אין פה נוסחאות	17 א. כשר:
מתמטיות. אין פה שום דבר שהוא נוסחה, שאתה מכניס את	18
הערכים של המשתנים ויוצאת לך תוצאה. אין פה דבר כזה.	19
זה נתון. אני אחזור להתחלת דבריך. אני מסכים שכשאנחנו	20
חושבים על המלחמות הסטנדרטיות, כשהאיומים הם מידיים,	21
אנחנו חושבים במונחי אין ברירה. אין ברירה, צריך לשלוח	22
כוח צבאי כדי לסכל את האיום הזה. ועכשיו, אנחנו נעשה	23
כמיטב יכולתנו למזער את האבידות, אבל אנחנו יכולים	24
להעריך את האבידות כי מן הראוי לדעת כמה חיל הרפואה	25
וכמה הרבנות הצבאית צריכים להיערך בהתאם. אבל אנחנו	26
מעריכים את זה רק לצורך אופרטיבי, מפני שאין ברירה, אז	27

1 אין לנו דרך להגיד לא נעשה את זה. מה זה לא נעשה את זה?
2 הלא אין ברירה, מוכרחים לעשות את זה. אני מסכים לזה
3 שהרעיון הזה שאנחנו נבצע שם פעולה אם יש שם חמישה
4 הרוגים, אבל לא נבצע אם יהיו שם חמישים הרוגים, זה לא
5 רעיון שאתה מוצא אותו בשיקולים של מדינה שמוציאה
6 כוחות צבאיים מול כוחות צבאיים אחרים, על בסיס של
7 הכרעות אין ברירה. מוכרחים להגן, אין ברירה, למזער את
8 האבידות, אבל יהיו אבידות, ככל הנראה יהיו, אם לא יהיו –
9 נהדר, אבל למזער אותן. עשינו כמיטב יכולתנו למזער אותן,
10 ואמרנו לחיילים: אתם יוצאים למלחמה כי אין ברירה.
11 עכשיו, כשאתה מתעסק בטרור, אתה מתעסק בסיטואציה
12 אחרת. היא סיטואציה שיש בה היבטים צבאיים ויש בה
13 היבטים משטרתיים. משטרתיים במובן הזה שאתה מתעסק
14 בבני אדם בודדים ובסביבה שלהם, כשאתה מתעסק בלחימה
15 צבאית, לא מעניינים אותך ההבדלים הפנימיים בתוך האוגדה
16 שנמצאת מולך, או החטיבה שנמצאת מולך ולא מעניינים
17 אותך ההבדלים בין הפלוגה הזאת לפלוגה ההיא. זה כוח
18 צבאי שאתה רוצה להכריע אותו, לפעמים אתה רוצה להשמיד
19 אותו. וההבדלים הפנימיים לא ממלאים שום תפקיד.
20 אבל כאן, זה את האיש הזה בקומה השלישית אני רוצה לפגוע
21 בו, משום שהוא מגלגל פיגוע ואני צריך לפגוע בו כדי
22 להתגונן, והאיש בקומה השנייה אני לא רוצה לפגוע בו, כי
23 יהיו לי שיקולי משטרה. המשטרה פועלת מול האזרח הזה
24 שהוא קרימינל ולא נוגעת בשכן שלו. שהוא אזרח שגר על יד
25 הקרימינל.
26 לכן האתיקה של הלחימה בטרור יש לה מרכיבים מסוגים
27 שונים. יש לה מרכיבים צבאיים, אבל גם מרכיבים שהם יותר

- 1 דומים למרכיבים המשטרתיים, לכן אתה מקבל פתאום דברים
- 2 שאתה לא רואה אותם כשמדובר על הלחימה הצבאית של צבא
- 3 מול צבא.
- 4 עכשיו, אני לא אומר שתמיד אתה תלחץ על כפתור ויצא לך
- 5 המספר כמה אנשים צפוי שייהרגו מהפעילות של השבעה
- 6 האלה, אבל אתה בוודאי יכול להגיד לעצמך, שהשבעה האלה
- 7 לא מפסיקים להוציא פיגועים, הם עשו את זה, אתה יודע
- 8 שהם עושים את זה, אתה יודע בוודאות שהם רוצים להמשיך
- 9 לעשות את זה, אתה יודע שאם לא תעשה כלום, אז יהיו
- 10 פיגועים שהאנשים האלה מוציאים, ועכשיו יש לך הזדמנות
- 11 לתפוש את כל השבעה האלה בבת אחת, אתה תשחרר את
- 12 עצמך מכל מערכת הפיגועים הזאת. לפחות למשך זמן מסוים.
- 13 אני חושב שזה ראוי לעשות את זה. אני אמרתי שאמ"ן יודע
- 14 להעריך את המספר רק בדיעבד. עכשיו, בדיעבד עכשיו הוא
- 15 יכול לדעת. אני לא יודע אם הוא יודע, אבל הוא יכול לדעת.
- 16 הוא יכול לדעת. עכשיו הוא יכול לדעת, מפני שיש לנו מודיעין
- 17 טוב מאד על הטרוריסטים והוא יכול לדעת איזה פיגועים
- 18 הוציא איזה איש וכמה ישראלים נהרגו בהם.
- 19 ר. גביזון: אז נניח שהוא ידע שהיתה טעות, אז מה זה משנה? בוא תן לי
- 20 תשובה אחת לשאלה שהיא בכל זאת כללית. אתה כל הזמן
- 21 אומר מסיבות שאני לא לגמרי מבינה, שהאילוצים האלה
- 22 חלים רק על מדינות דמוקרטיות. אתה לא טיפלת בטענה
- 23 שהיא טענה מאד מרכזית שנשמעת, שאומרת זה לא רק מתח
- 24 פנימי בין חיי החיילים שלי והדבקות במשימה. אלא זה גם
- 25 מתח בין חיי החיילים שלי וחיי האזרחים של הצד השני,
- 26 כשהצד השני לא מקבל על עצמו אף אחד מהאילוצים האלה
- 27 שאתה דיברת עליהם עכשיו. איך זה עומד מבחינה מוסרית?

- 1 א כשר : קודם כל אני הזכרתי את העולם הדמוקרטי בתור עולם
- 2 שמקבל את כל העקרונות האלה על פי טבע המשטר שלו. אבל
- 3 במידה מסוימת גם העולם הטוטאליטרי נהג לפי העקרונות
- 4 האלה, גם גרמניה הנאצית החליפה שבויים, גם הרגה שבויי
- 5 מלחמה, אבל גם החליפה מיליונים של שבויי מלחמה. אבל
- 6 מעניין אותנו העולם הדמוקרטי, מפני שמעניינים אותנו
- 7 השיקולים מאחורי העקרונות האלה. העולם הטוטליטארי
- 8 מתנהג אחרת, אבל המשפט הבין לאומי המנהגי והמשפט הבין
- 9 לאומי ההסכמי חלים עליהם במידה רבה מאד.
- 10 עכשיו, זה שעומדת מולנו מדינה לא דמוקרטית שמרשה
- 11 לעצמה לעשות מעשים כאלה ואחרים, זה לא משחרר אותנו
- 12 מן העקרונות הדמוקרטיים שלנו, אבל זה לפעמים נותן לנו
- 13 אפשרות לנקוט אמצעים שמול מדינה דמוקרטית לא היו
- 14 נוקטים בהם. חזקה על מדינה דמוקרטית שמתרחשות פעולות
- 15 מן הסוג של החיזבאללה על אדמתה, אז היא עושה משהו נגד
- 16 זה. ולכן אנחנו לא צריכים לעשות כלום והיא כבר תעשה.
- 17 אבל היא לא מדינה דמוקרטית והיא לא עושה את זה, אז אני
- 18 עושה את זה.
- 19 ר. גביזון : בשנה האחרונה היא נחשבת דמוקרטיה משגשגת, אבל לא
- 20 חשוב,
- 21 א. כשר : אי אפשר לקרוא לה מדינה דמוקרטית.
- 22 י. דרור : יש להבחין בין דמוקרטית עם יכולת פעולה ודמוקרטית בלי
- 23 יכולת פעולה, זה הרבה יותר מורכב.
- 24 א. כשר : גם זה אפשר לעשות. אין לי התנגדות. זה לא משנה איזה
- 25 מדינה זאת, אני רק מתעניין במדינות הדמוקרטיות בגלל
- 26 עקרונות משטר שלהם שמובילים - אבל עכשיו לשאלה
- 27 הכללית.

- 1 ר. גביזון: אתה לוחם נגד אויב שלא מציית לאף אחד מהכללים האלה.
- 2 א. כשר: מאה אחוז. אני רוצה להתגונן מפניו, קודם נבדיל בין האויב
- 3 לבין השכן שלו. אני רוצה להתגונן מפני האויב הזה בצורה
- 4 אפקטיבית ואני אעשה את מה שאני צריך לעשות כדי להתגונן
- 5 בצורה אפקטיבית. צורה אפקטיבית יכולה להיות להרוג
- 6 אותו, לתפוש אותו, להילחם בו בהיקפים יותר רחבים.
- 7 התגוננות אפקטיבית בפני אויב, זה לא משנה לי מי האויב
- 8 הזה ומה הקרדו שלו. אני אעשה את מה שצריך בהתאם
- 9 לדברים שהוא עושה. לא בהתאם לשאלה אם יש לו קרדו כזה
- 10 או אחר, אלא בהתאם לפעולות שלו. בקרדו שלו אני אשתמש
- 11 כשאני אנסה להעריך את האיומים שנשקפים ממנו, לא רק את
- 12 מה שעכשיו בפועל הוא עושה. עכשיו, שכניו של הטרוריסט,
- 13 אנחנו אומרים את זה במפורש, בכללים של ידלין ושלי, ואני
- 14 אמרתי את זה גם פה, אנחנו נותנים עדיפות לשיקולי ההגנה
- 15 על חיי אזרחי המדינה ולוחמיה, על פני הגנה על שכני
- 16 הטרוריסט. כשהשליט האפקטיבי באותו מקום לא נוקף אצבע
- 17 כדי לבצע את ההפרדה בין הטרוריסטים לבין שכניהם. אנחנו
- 18 נותנים עדיפות גם ללוחמינו שזה חלק מהעולם מתקשה
- 19 לבלוע, אני חושב שאין שום הצדקה לסכן לוחמים כדי שאנחנו
- 20 נפגע בטרוריסט אבל לא בשכניו. אבל ייפגעו לוחמים. אין לזה
- 21 הצדקה כאשר מדובר בשטח שהוא לא בשליטה אפקטיבית של
- 22 ישראל.
- 23 ר. גביזון: אז אתה בעד נוהל שכן?
- 24 א. כשר: אני בעד – תלוי מה זה נוהל שכן, יש נוהל שכן, יש נוהל בן
- 25 דוד, ויש לנו הרבה וריאציות. אני בעד הניסיון להיעזר בתושב
- 26 המקום בלי לסכן אותו, במגמה שהוא יסיים את הסיפור בלי
- 27 יריות, שזה יחסוך גם בחיי פלשתינים וגם בחיי חיילינו. אני

1 לא בעד זה לקחת אותו ולשלוח אותו בכוח לדפוק בדלת
2 כשמסוגלים להרוג אותו כתוצאה מזה. יש לנו עדיפות ברורה,
3 זה מאפשר לי לסיים נקודה שהתחלתי להגיד, שיש איזה מין
4 התקפות כאלה על טוהר הנשק מצד אחר בתקופה האחרונה,
5 כאילו שמרנו יותר מדי על טוהר הנשק. אנחנו נתנו לחיילים
6 להיהרג כדי שלא ייהרגו תושבים לבנונים שהם לא מעורבים
7 בפעולת החיזבאללה. ככל שאני יודע מהאנשים, מכמה
8 אלופים שדיברתי אתם, במקומות שאנחנו שלחנו חיילי חי"ר,
9 זה לא היה כדי להגן על התושבים הלבנונים שנמצאים שם,
10 כבר לא היו שם תושבים לבנונים, מפני שעשינו מאמצים
11 לפנות אותם משם, אלא מטעמים מבצעיים, מפני שעם חי"א
12 כבר אי אפשר לגרום לזה שהחוליה הזאת לא תסתתר שם
13 ותמשיך לירות קטיושות על ישראל. הרעיון הזה שאנחנו
14 סיכנו חיילים במקום כתישה אווירית הוא רעיון לא נכון
15 באופן מבצעי והוא גם חסר משמעות.
16 אנחנו חייבים לנסות לפנות את האנשים מן הבתים שלהם,
17 את אלה שלא מעורבים, מותר לנו לעשות את זה, וחובתנו
18 לעשות את זה, הרעיון הוא אח"כ שהם יחזרו לשם, וזה בסדר
19 גמור, בלשון המשפט הבין לאומי דרך אגב, זה נקרא טרנספר,
20 אנחנו מזיזים אנשים אזרחים ממקומם, כדי לבצע פעולה
21 לחימתית כדי אח"כ לאפשר להם לחזור לשם, כדי שהם לא
22 ייפגעו במהלך הפעילות הזאת. את זה עשינו. לא ידוע לי על
23 מקרה, וזה לא מוצדק אם יש מקרה כזה, הוא לא מוצדק,
24 שסוכנו חיי חיילים כדי לחוס על חיי השכנים של הטרוריסט.
25 כל זה, אני חוזר ואומר, כשאנחנו לא אחראים למצב הזה,
26 שהטרוריסט או לוחם החיזבאללה והשכנים שלו נמצאים
27 באותו מקום, זה לא אנחנו שלחנו אותם לאותו מקום, הם

1 נמצאים שם מפני שהם כאלה בכוונה או לא בכוונה,
2 והממשלה שאמורה לשלוט באזור נותנת לזה להתרחש. אין
3 שום מקום לסיכון של חיי חיילים במצבים האלה.
4 אם תרשו לי, יש עוד נושא שאני רוצה לומר עליו כמה דברים
5 בקצרה. וזה העניין של האחריות של לקיחת אחריות וכו'.
6 הולך ומשתרש בדיון הפוליטי והתקשורתי בישראל, הרעיון
7 שצריך לקחת אחריות, פירושו של דבר להתפטר. לקחת
8 אחריות פירושו להתפטר. אני חושב שיש פה אי הבנות של
9 המושג אחריות ושל המישורים השונים של רעיון האחריות,
10 ושל המסקנות המעשיות שיש לו בהקשרים מסוימים. אני
11 אקדים ואומר מיד, אין לי שום מסקנה מעשית בקשר לאף
12 אחד, לא אם הוא צריך להתפטר ולא אם הוא לא צריך
13 להתפטר. אני לא אתעסק בשאלות האלה, שיש להן הרבה מאד
14 מרכיבים עובדתיים שהם לא בהישג ידי. אני מתעסק רק
15 בשאלות המופשטות העקרוניות מה זה אחריות ומה זה לקחת
16 אחריות.
17 אני כתבתי על זה בספר שאני אשאיר לכם, על אתיקה צבאית,
18 ממש עשרות עמודים, ואני אגיד כאן כמה דברים על קצה
19 המזלג. קודם כל צריך להבין שיש לנו אחריות ברמה
20 העובדתית, מי תרם תרומה משמעותית להתרחשות. קרה
21 האירוע שקרה, יכול להיות טוב, בינוני, שלילי, לא משנה. מי
22 תרם לו? זו שאלה ראשונה של האחריות, מי תרם לזה שככה
23 זה התרחש. זו שאלה שברמת העובדות.
24 שאלה שנייה יש ברמה הערכית, ברמה הנורמטיבית, מי מן
25 הראוי היה באופן אתי, לפעמים זה משפטי, מן הראוי היה
26 שיתרום באופן משמעותי למתרחש, זו אחריות ברמה ערכית
27 ונורמטיבית. הבירור של שתי השאלות האלה מטבעו הוא

1 בירור שונה מבירורים של אשמה במובן המשפטי. כשאנחנו
 2 מדברים על אשמה, יש לנו סעיף ואנחנו משווים את
 3 ההתנהגות לנדרש על פי הסעיף ומגיעים למסקנה כזו או
 4 אחרת במלאכתם של השופטים. אנחנו כאן מדברים על משהו
 5 אחר. אנחנו מדברים על תרומות להתרחשויות ואנחנו רוצים
 6 להבין מה בדיוק קרה כשאנחנו מבררים את האחריות
 7 במסגרת תחקירים ובדיקות וכו', ואז אנחנו שואלים את
 8 עצמנו שאלות לא משפטיות אלא מקצועיות. במקרים
 9 קיצוניים זה יכול להיות גם משפטי, אבל זה לא הסיפור שאני
 10 מדבר עליו. שאלות מקצועיות, מה מן הראוי היה שתהיה
 11 תרומתך למתרחש, האם היא היתה תרומה ראויה או היתה
 12 תרומה אחרת.
 13 נקודה מספר 2 זה אחריות מפקדים, יכולה להיות בהיקפים
 14 שונים וצריך להבין שיש כלים שונים להבנת הרמה של
 15 אחריות המפקדים. יש אחריות סיבתית, מפקד לחץ על ההדק
 16 וקרה מה שקרה כתוצאה מכך. יש אחריות של מפקדים כשהם
 17 נותנים פקודות שמתבצעות ע"י החיילים שלהם, יש אחריות
 18 מפקדים לנהלים או לדוקטרינות או לפקודות המבצע,
 19 למסמכים שהם הרבה יותר גדולים מפקודה נקודתית. כל
 20 הדברים האלה קל יחסית לברר אותם בהקשרים של האחריות
 21 המקצועית.
 22 אבל יש עוד רמה של אחריות והיא אחריות פיקודית,
 23 ואחריות פיקודית היא בלתי פורמלית. היא אחריות של
 24 המפקד לרוח היחידה, למה שנעשה ביחידה לא כשזה פקודות
 25 כתובות, ולא כשהוא לחץ על הכפתור, אלא כשהוא היה
 26 המפקד של היחידה, כשהוא בנה את הכוח, כשהוא מפעיל
 27 אותו, כשהוא משדר בדרכים שונות את הנורמות ואת הערכים

1 שלו. כל זה אומר שהטלת אחריות גם ברמה העובדתית וגם
 2 ברמה הערכית והנורמטיבית, אלה סוגיות מקצועיות
 3 מורכבות. ואין כאן דרכים קצרות כדי להגיע למסקנה אם
 4 מישהו גילה את האחריות הראויה לו. צריך ניתוחים מאד
 5 מסודרים, של המצב, כדי לדעת במיוחד כשמדובר על
 6 האחריות הפיקודית שהיא פחות פורמלית, כדי לדעת אם זה
 7 התנהל כשורה או לא התנהל כשורה. יכול להיות שמה שנראה
 8 שהתנהל כשורה בעצם לא התנהל כשורה, יכול להיות שמה
 9 שנראה שהוא לא כשורה כן התנהל כשורה, ובהרבה מקרים
 10 יש מרכיבים שהם בסדר יש מרכיבים שהם פחות בסדר. הכל
 11 טעון באמת בבירור יסודי עמוק מן הסוג של תחקירים וועדות
 12 כדוגמת זו שלכם.
 13 נקודה שלישית היא אחריות פיקודית נוכח תקלה. נניח
 14 שמתגלה שמהו היה לא בסדר, מי אחראי. גם את זה צריך
 15 לעשות בצורה סדורה. אם חייל מסוים בפלוגה מסוימת לא
 16 התנהג כמו שצריך, לא הסתער או ברח או בא עם נשק לא
 17 מוכן או שהוא לא ידע מה לעשות – מי אחראי, צריך לראות
 18 מי תרם תרומה משמעותית למתרחש. וודאי שבאופן טבעי
 19 אנחנו מסתכלים על סביבת התקלה, אנחנו מסתכלים על
 20 המ"פ של החייל הזה בפלוגה הזאת, על המ"מ שלו. אבל
 21 אנחנו באופן טבעי, גם אמורים במסגרת ניסיון להפיק
 22 לקחים, להסתכל בצורה יותר רחבה. ראינו את התקלה הזאת
 23 בפלוגה הזאת, האם אנחנו נניח במקרה לא ראינו תקלות
 24 בפלוגות אחרות, אבל אנחנו חייבים לבדוק אותה, אם יש
 25 בעיות דומות בפלוגות המקבילות, אלה בעיות של הגדוד, אם
 26 יש בעיות מקבילות בגדודים המקבילים אז זו בעיה של
 27 החטיבה. אם יש בעיות כאלה בכל רוחב צה"ל אז זו בעיה של

1 הרמטכ"ל. השאלה איפה נמצאות הבעיות האלה, היא כבר לא
 2 שאלה אינטואיטיבית, היא שאלה שצריך לבדוק את היקף
 3 התקלות. תקלה זה לאו דווקא מה שקרה, ככה בסגנון הצבא
 4 אפשר להגיד כמעט תאונה או כמעט נהרג, זה כמו נהרג, ז"א
 5 אם היתה שם אפשרות שזה יקרה אבל היה שם מה
 6 שהפילוסופים קוראים המזל המוסרי, וזה לא קרה, זה גרוע
 7 באותה מידה מבחינת הצורך להפיק לקחים ולהסיק מסקנות
 8 לגבי דרך הפעולה הנכונה בעתיד.
 9 את המעלה הזה של האחריות צריך לברר, ללכת בו כמה
 10 שצריך, על פי התקנות שמבררים ועל פי רוחב ההופעה של
 11 התקלות האלה, בין אם התרחשו ובין אם יכלו להתרחש. וגם
 12 אם זה חריג ומצאנו את זה בגדוד אחד ולא בגדודים אחרים,
 13 עדיין אנחנו צריכים לשאול את עצמנו, האם מפקד החטיבה
 14 היה צריך לדעת שבגדוד שלו יש לו בעיה כזאת. האם זה מטבע
 15 עבודתו של מפקד החטיבה, שהוא צריך לדעת על תופעות
 16 כאלה בגדוד. הוא לא יודע בוודאי כל דבר, אבל סוג מסוים
 17 של תופעות יותר רחבות הוא אמור לדעת, ואז יש לו אחריות
 18 גם במקרה שזה חריג.
 19 מה התגובה שאנחנו רואים תקלה. כשאנחנו רואים שמישהו
 20 לא בסדר, לא משנה לי באיזה רמה, זה יכול להיות סמל וזה
 21 יכול להיות אלוף, מה התגובה הראויה. גם כאן התגובה
 22 הראויה צריכה להיקבע בדיון מקצועי. אנחנו כשאנחנו
 23 שומעים את הדיבורים האלה, לקחת אחריות זה להתפטור, זה
 24 יותר ברמה הסימבולית, זה יותר ברמה של תראה קבל עם
 25 ועדה שאתה מודה שמהו לא היה בסדר ואתה מראה את זה
 26 בצורה הסמלית הזאת, שאתה שם את המפתחות על השולחן
 27 והולך הביתה. אבל אנחנו לא רוצים, לא יכולים להסתפק

1 בג'סטות סימבוליות ואני גם לא בטוח שאנחנו רוצים ג'סטות
2 סימבוליות. אנחנו רוצים תיקון אמיתי של המעוות, אנחנו
3 רוצים שקלקלות כאלה לא יקרו עוד פעם, והשאלה היא איך
4 אתה גורם לזה לזה לא יקרה עוד פעם, כשמצאת שמישהו לא
5 נהג כראוי.
6 התהליך של הפקת לקחים זה תהליך של לחקור כדי להבין,
7 כדי למצוא דרכים לשפר ואז ליישם אותם. בהגדרה הצה"לית
8 של הפקת לקחים, הפקת לקחים רק כשכבר יישמת משהו,
9 יישמת את התהליך, לא רק למדת מה לא היה בסדר, אלא
10 מצאת את הדרכים לתקן והם כבר מיושמות, אז זה נקרא
11 שהפקת לקחים.
12 ועכשיו, כשאתה רוצה לשפר את תפקוד היחידה, וצריך להביא
13 את זה למצב שזה מתיישם בפועל, נשאלות גם שאלות
14 אישיות. ושאלה אישית יכולה להיות האם מי שנושא
15 באחריות ראשית לתקלה הזאת הוא יכול לשפר ויכול לתפקד
16 יותר טוב, או לא יכול לשפר, לא יכול לתפקד יותר טוב.
17 שאלה שאין עליה תשובה חותכת, ובוודאי היא לא תשובה
18 סימבולית, התשובה היא מקצועית. לפעמים התשובה היא
19 הוא לא יכול, ויש פה משהו יותר מדי עמוק, חבילה יותר מדי
20 גדולה של תקלות מתמשכות במשך זמן, רוח היחידה נמצאת
21 תחת פיקודו הרבה זמן, והיא ממש לא ראויה, ולכן כנראה
22 שהוא לא יכול לבצע את הפעולה הזאת. אז הוא צריך לזוז,
23 כדי שהפעולה תתבצע כמו שצריך. אבל יכול להיות שהוא כן
24 יכול ויכול להיות שאפשר ללמוד מן הטעויות ולא לחזור
25 עליהן, ולכן צריך להיות שיקול מקצועי מדוקדק בשאלה
26 הזאת על יסוד תחקיר ועל יסוד התאמת אדם מסוים להמשך
27 הפעולה במסגרת השיפורים והתפקוד, על יסוד משפחה שלמה

של עובדות ולא ברמה הסמלית. ואני חוזר ואומר שאני לא	1
רומז פה לאף אחד, לא בכיוון חיובי ולא בכיוון שלילי והכל	2
ברמת המשמעות של מהי אחריות.	3
ח. נדל: בתחום הזה ווידאת דברים.	4
א. כשר: מאה אחוז.	5
כבי השופט: תודה רבה פרופ' אסא כשר.	6
	7
	8
	9
תמה עדותו של פרופ' אסא כשר.	10
	11
	12
	13
	14
	15
	16